

HRVATSKI VOJNIK

Broj 540 • 1. prosinca 2017. • Izlazi od 1991. • www.hrvatski-vojnik.hr

CIJENA 10 KUNA

DAN
SJEĆANJA
NA ŽRTVU
VUKOVARA I
ŠKABRNJE

ISPRAĆEN 1. HRVATSKI KONTINGENT eFP-a U LITVU

SATNIJA SPECIJALNE
VOJNE POLICIJE

NASILNI ULAZAK U
OBJEKT I RJEŠAVANJE
VISOKORIZIČNE
SITUACIJE

EUR 2,10
CAD 3,00
AUD 3,30
USA 2,00
CHF 3,50
SLO EUR 1,80
SEK 17,00
NOK 17,00
DKK 15,50
GBP 1,30

ISSN 1330 - 500X PRINTED IN CROATIA 0 4 8 17
9 771330500903

"BRISBANE" NA POKUSNOJ PLOVIDBI
HMAS "Brisbane", drugi australski PZO razarač klase Hobart, službeno je krajem studenog započeo seriju brodograđevnih ispitivanja i pokusnih plovidbi prije očekivane dostave predviđene za lipanj iduće godine [str. 27]

ISPRAĆEN 1. HRVATSKI KONTINGENT eFP-a U LITVU

"Nikad, ni jednog trenutka tijekom boravka na ovoj aktivnosti nemojte ispuštiti iz vida kako u odori ponosnog i časnog hrvatskog vojnika ne predstavljate samo sebe, nego Republiku Hrvatsku, vjerodostojnu i pouzdanu NATO saveznici. Očekujem da u svojem djelovanju pokažete odgovornost, predanost zadaćama. Svima vama neka sigurnost kolega, ali i vlastita sigurnost bude na prvom mjestu. U svojem djelovanju imat ćete punu potporu Ministarstva obrane i mene," rekao je ministar Damir Krstičević [str. 8]

BROJ 540 | 2017

SADRŽAJ

ONEPLUS 5T

OnePlus poznat je po telefonima s iznimnim specifikacijama kojima mogu konkurirati najjačim uređajima na tržištu. Cijenom su, međutim, pristupačniji od konkurenциje poput iPhonea, Galaxyja... [str. 50]

DOGĀDĀJI

DAN SJECANJA NA ŽRTVU

VUKOVARA I ŠKABRNJE

Vukovar je simbol našeg stradanja, ali i naše slobode i zajedništva [4]
Škabrnja je naša bol – ali i ponos [4]

MORH

Ponosan sam na svoje obrazovanje [11]

HRVATSKO VOJNO UČILIŠTE

Voditi možemo jedino osobnim primjerom [19]

MORH I OSRH

DOMOVINSKI RAT

Medicinske sestre iz vukovarske bolnice – još jedan fragment nikad završene priče [12]

SATNIJA SPECIJALNE VOJNE POLICIJE

Nasilni ulazak u objekt i rješavanje visokorizične situacije [16]

RAZGOVOR

don Marko Medo, vojni kapelan u MORH-u [20]

OSRH

Najbolji vojnik travnja i najbolji vojnici i dočasnici kolovoza i rujna 2017. [23]

VOJNA TEHNIKA

NOVOSTI

Investicija u digitalnu bojišnicu [26]
Porinuta prva podmornica Borej-A [26]
Operativnost dvaju singapurskih LMV-a [27]
DF-41 spremjan iduće godine [27]

RATNA MORNARICA

Nove fregate za nove izazove (I. dio) [28]

RATNO ZRAKOPLOVSTVO

Praktični špjjun [34]

STRELJAČKO NAORUŽANJE

Gdje je granica? [39]

Naslovnicu snimio Mladen ČOBANOVIĆ

www.hrvatski-vojnik.hr

U članstvu Europskog udruženja vojnih novinara (EMPA)
Rukopise, fotografije i ostali materijal ne vraćamo. Copyright HRVATSKI VOJNIK, 2017.
Novinarski prilozi objavljeni u Hrvatskom vojniku nisu službeni stav Ministarstva obrane RH.

DAN SJEĆANJA NA ŽRTVU VUKOVARA I ŠKABRNJE

"DANAS OBILJEŽAVAMO JEDAN OD NAJTUŽNIJIH DANA U HRVATSKOJ POVIJESTI, DANA KOJI NAROD NOSI KAO DUBOKI TRAG I TRAUMU, NO TO JE I DAN KAD SMO SE DODATNO POVEZALI, KAD JE OJAČANO HRVATSKO JEDINSTVO I ZAJEDNIŠTVO. POKAZALI SMO DA SMO ŽILAV NAROD KOJI DRŽI DO SVOJE SLOBODE I SVOJEG DOSTOJANSTVA," IZJAVIO JE PREDSJEDNIK HRVATSKOG SABORA GORDAN JANDROKović

"Vukovar – mjesto posebnog pjeteta" geslo je ovogodišnjeg obilježavanja Dana sjećanja na žrtvu Vukovara 1991., a tim povodom 18. studenog 2017. u Gradu Heroju okupili su se građani iz cijele Hrvatske i šire. Među njima bili su i najviši državni dužnosnici – predsjednica RH i vrhovna zapovjednica OSRH Kolinda Grabar-Kitarović, predsjednik Hrvatskog sabora Gordan Jandroković i predsjednik Vlade RH Andrej Plenković, koje je u Vukovaru dočekao načelnik Glavnog stožera OSRH general zboru Mirko Šundov.

"Danas se trebamo pokloniti žrtvi Vukovara, ali prije svega osigurati budućnost Vukovara, da Vukovar ostane ovdje i da ljudi ostanu u Vukovaru," poručila je Predsjednica Republike. Osvrćući se na suradnju Hrvatske sa susjednom Srbijom, istaknula je kako je Deklaracija o

VUKOVAR JE SIMBOL NAŠEG STRADANJA, ALI I NAŠE SLO

ŠKABRNJA JE NAŠ

"Škabrnja je naša bol – ali i ponos! Škabrnja i sva hrvatska stratišta govore o cijeni hrvatske slobode. Upozorava Škabrnja kako je istina o Domovinskom ratu jedna jedina, bolna i krvava. Naša je dužnost čuvati tu istinu od onih koji bi je prekrajali, mijenjali uloge žrtava i krvnika. Pamtimo, ne da bismo se svetili, već što znamo gdje su naši korijeni, zato što znamo da učeći iz povijesti možemo graditi jedinu domovinu Hrvatsku," kazao je ministar obrane Damir Krstičević

Marija TROGRLIĆ, snimio Mladen ČOBANOVIĆ

BODE I ZAJEDNIŠTVA

Jelena JAKŠIĆ, snimio Stjepan BRIGLJEVIĆ

A BOL - ALI I PONOS

Kolonom sjećanja i komemorativnim skupom u Škabrnji je 18. studenog 2017. godine obilježena 26. obljetnica stradanja tog ravnokotarskog mjeseta u Domovinskom ratu.

Na obilježavanju su bili izaslanik Predsjednice Republike Hrvatske i vrhovne zapovjednice Oružanih snaga RH Ivan Vukić, zamjenik predsjednika Hrvatskog sabora Milijan Brkić, potpredsjednik Vlade i ministar obrane RH Damir Krstičević, izaslanstvo Oružanih snaga RH i Hrvatskog generalskog zbora, brojni državni, civilni i vojni dužnosnici, hrvatski branitelji, predstavnici udruga proizišlih iz Domovinskog rata i drugi. Žrtvama Škabrnje, uz mještane, došli su se pokloniti i prijatelji Škabrnje iz cijele Hrvatske. Zamjenik predsjednika Hrvatskog sabora Milijan Brkić Škabrnju je nazvao jednom od stanica križnog puta hrvatskog naroda u Domovinskom ratu. "Danas smo tužni zbog tragedije u Škabrnji i Vukovaru, pri-

DAN SJEĆANJA NA ŽRTVU VUKOVARA I ŠKABRNJE

Kod središnjeg spomen-obilježja polaganjem vijenaca i paljenjem svijeća počast žrtvama odali su i najviši državni dužnosnici te predstavnici MORH-a, MUP-a, MHB-a i OSRH, kao i Grada Vukovara i hrvatskih branitelja Vukovara

suradnji dviju država potpisana u dobroj vjeri te kako ima i malih pomaka, no kako je još uvijek i mnogo otvorenih pitanja, među kojima ponajprije bolno pitanje nestalih kao najveće humanitarno pitanje. "Još će puno vode proteći Dunavom prije nego što Hrvatska i Srbija mogu govoriti da su prijateljske države," zaključila je Predsjednica.

"Danas obilježavamo jedan od najtužnijih dana u hrvatskoj povijesti, dana koji narod nosi kao duboki trag i traumu, no to je i dan kad smo se dodatno povezali, kad je ojačano hrvatsko jedinstvo i zajedništvo. Pokazali smo da smo žilav narod koji drži do svoje slobode i svojeg dostojanstva," izjavio je predsjednik Sabora zaključivši: "Hrvatska je ovdje obranjena, Vukovar je simbol našeg stradanja, ali i naše slobode i zajedništva. Ovo je dan koji nas obvezuje da budemo bolji jedni prema drugima i da radimo sve što je potrebno za boljite naše domovine."

Prisjećajući se tragedije Vukovara otprilje 26 godina, premijer Plenković istaknuo je kako je to ujedno bila prekretnica u međunarodnom priznanju Hrvatske te je poručio kako žrtva Vukovara zauvijek mora ostati zapamćena: "Uvijek ćemo se i s aspekta institucija, ali i svatko od nas osobno sjećati svih onih koji su dali život za Hrvatsku." Poručio je također kako Vlada RH ispunjava svoja obećanja dana na sjednici Vlade održanoj prije godinu dana u Vukovaru, a među takvima je istaknuo i dolazak Hrvatske vojske u Vukovar. U Vukovaru su bili i ministri hrvatskih branitelja i unutarnjih poslova Tomo Medved i Davor Božinović, kao i drugi ministri i saborski zastupnici, predstavnici Ministarstva obrane i Oružanih snaga RH, među kojima državni tajnici Tomislav Ivčić i Zdravko Jakop te visoki časnici i zapovjednici u OSRH. Svi zajedno s brojnim građanima pristigli iz svih krajeva Hrvatske i šire okupili su se u dvorištu Opće

Dostojanstveno i s dubokim poštovanjem prema žrtvama, Kolona sjećanja krenula je Ulicom 18. studenog 1991. do Spomen-obilježja masovne grobnice gdje je u ime svih izaslanstava vijenac položila Zajednica udruga civilnih stradalnika Domovinskog rata

sjećamo se svih poginulih i stradalih, ali smo s druge strane i ponosni na njihovu žrtvu i okrenuti prema budućnosti."

Potpredsjednik Vlade i ministar obrane RH Damir Krstičević još je jednom naglasio kako se istina o Domovinskom ratu mora dobro čuvati.

"Škabrnja je naša bol – ali i ponos! Škabrnja i sva hrvatska stratišta govore o cijeni hrvatske

slobode. Upozorava Škabrnja kako je istina o Domovinskom ratu jedna jedina, bolna i krvava. Naša je dužnost čuvati tu istinu od onih koji bi je prekrjali, mijenjali uloge žrtava i krvnika. Čuvajmo sjećanja, dragi prijatelji, ali budimo okrenuti sutrašnjem danu! Budimo, upravo zbog naših žrtava, naših najmilijih, okrenuti stvaranju, boljem životu i blagostanju," rekao je ministar. "Pamtimo, ne da

bismo se svetili, već zato što znamo gdje su naši korijeni, što znamo da učeći iz povijesti možemo graditi jedinu domovinu Hrvatsku," zaključio je ministar.

Dostojanstveno i s dubokim poštovanjem prema žrtvama, Kolona sjećanja krenula je Ulicom 18. studenog 1991. do Spomen-obilježja masovne grobnice gdje je u ime svih izaslanstava vijenac položila Zajednica udruga

županijske bolnice i bolnice hrvatskih veterana u Vukovaru, otkud već tradicionalno kreće Kolona sjećanja. U krugu bolnice održan je prigodan program u kojem je nastupila Klapa "Sveti Juraj" HRM-a, glumac Darko Milas, koji je čitao recitale i moderirao program, te kantautor Hrvoje Hegedušić.

Potom je uslijedio Križni put – Kolona sjećanja predvodena stjegonošarama, zastave Republike Hrvatske i Vukovarsko-srijemske županije te Grada Vukovara nosili su pripadnici Gardijske oklopno-mehanizirane brigade, a zastavu 204. vukovarske brigade nosio je, kao i uvijek do sada, umirovljeni pukovnik Antun Dugan.

Kolonu sjećanja predvodili su branitelji Vukovara te članovi obitelji poginulih, ubijenih i nasilno odvedenih hrvatskih branitelja Vukovara, za njima pripadnici GOMBR-a noseći brojne zastave postrojbi iz Domovinskog rata, a potom su se pridružili

gradonačelnik Vukovara Ivan Penava i najviši državni dužnosnici RH, izašlanci županija i gradova, predstavnici Vojno-diplomatskog zbora u RH, Katoličke crkve i drugih vjerskih zajednica te tisuće građana koji su i ove godine pohodili Vukovar kako bi odali počast žrtvama velikosrpske agresije na taj grad.

U organizaciji Grada Vukovara i vukovarskih osnovnih škola učenici su zapalili svijeće duž cijelog Križnog puta od bolnice do Memorijalnog groblja žrtava Domovinskog rata, a dolaskom na groblje brojni su građani, među kojima i djelatnici MORH-a i OSRH, polaganjem ruža na grobove poginulim i umrlim braniteljima i civilima odali počast žrtvama. Kod središnjeg spomen-obilježja polaganjem vijenaca i paljenjem svjeća počast žrtvama odali su i najviši državni dužnosnici te predstavnici MORH-a, MUP-a, MHB-a i OSRH, kao i Grada Vukovara i hrvatskih

branitelja Vukovara. Molitvu i misu za žrtve Domovinskog rata predvodio je požeški biskup mons. Antun Škvorčević. Prisjećajući se stradanja Vukovara u Domovinskom ratu, kao i herojshta hrvatskih branitelja te brojnih vukovarskih žrtava, poručio je: "Pristupimo žrtvi Vukovara suzdržano i nježno, s poštovanjem i divljenjem, zahvalno i s ljubavlju. Vukovarska žrtva zavrijedila je da ju slavimo." Posebno je naglasio važ-

nost oticanjanja svih oblika mržnje, zaključivši kako je nužno i povijest očistiti od svake mržnje, kako bismo mogli iz nje učiti. Također, izrazio je nadu da će Katolička i Pravoslavna crkva u Hrvatskoj uz pomoć Isusa Krista razoriti зло i podjele te je pozvao katoličke i pravoslavne vjernike, kao i sve građane pa i političare, na promicanje međusobnog povjerenja, poštovanja, plemenitosti i dobrote, kao i na oprost. ■

Kolonu sjećanja predvodili su branitelji Vukovara te članovi obitelji poginulih, ubijenih i nasilno odvedenih hrvatskih branitelja Vukovara

civilnih stradalnika Domovinskog rata. Misa za sve poginule i preminule u Domovinskom ratu služena je u crkvi Uznesenja Blažene Djevice Marije, a predvodio ju je vojni ordinarij mons. Jure Bogdan koji je podsjetio na veliku žrtvu Škabrnje u Domovinskom ratu: "Danas se svima nama nameće pitanje odakle i zašto zlo u svijetu, odakle sve zlo koje se na današnji dan dogodilo u Vukovaru i Škabrnji? Ne možemo razumjeti kako su počinitelji strašnih zločina mogli vjerovati da će zlom i ubijanjem postići svoj cilj?"

Nakon mise održan je komemorativni kulturno-umjetnički program kojim su oživljena sjećanja na događaje u Škabrnji, a potom su položeni vijenci i zapaljene svijeće na Spomen-obilježju za poginule u Domovinskome ratu. Prije 26 godina, 18. studenog, u samo jednom danu ubijena su 43 civila. Tijekom Domovinskog rata poginulo je 86 Škabrnjana. Ratni zapovjednik obrane Škabrnje bio je Marko Miljanić. ■

VOJARNA "PUKOVNIK PREDRAG MATANOVIĆ"

"Nikad, ni jednog trenutka tijekom boravka na ovoj aktivnosti nemojte ispuštiti iz vida kako u odori ponosnog i časnog hrvatskog vojnika ne predstavljate samo sebe, nego Republiku Hrvatsku, vjerodostojnu i pouzdanu NATO saveznicu. Očekujem da u svojem djelovanju pokažete odgovornost, predanost zadaćama. Svima vama neka sigurnost kolega, ali i vlastita sigurnost bude na prvom mjestu. U svojem djelovanju imat ćete punu potporu Ministarstva obrane i mene," rekao je ministar Damir Krstičević

ISPRĀČEN 1. HRVATSKI KO

"Republika Hrvatska svojim sudjelovanjem u ovoj aktivnosti u okviru Borbene grupe pod vodstvom Savezne Republike Njemačke daje svoj vidljivi doprinos temeljnim vrijednostima Sjevernoatlantskog saveza," rekao je ministar Krstičević

U vojarni "Pukovnik Predrag Matanović" u Petrinji 24. studenog svečano je ispraćen 1. hrvatski kontingenat Ojačane prednje prisutnosti NATO-a u Republiku Litvu, gdje će sudjelovati na toj NATO-ovoj aktivnosti u sklopu Borbene grupe pod vodstvom Savezne Republike Njemačke (1. HRVCON eFPBG – DEU).

Uz pripadnike kontingenta i članove njihovih obitelji svečanom ispraćaju nazočili su potpredsjednik Vlade i ministar obrane RH Damir Krstičević koji je ujedno bio izaslanik Predsjednice RH i vrhovne zapovjednice Oružanih snaga RH, načelnik Glavnog stožera OSRH general zbora Mirko Šundov, vojni izaslanik Sjedinjenih Američkih Država brigadir Robert Mathers, ministar savjetnik u Veleposlanstvu Republike Litve i voditelj Ureda u RH Donatas Žiugžda, vojni izaslanik Savezne Republike Njemačke pukovnik Janus Kaschta, vojni izaslanik Francuske Republike brigadir Fabrice Duda, predstavnici lokalne uprave i drugi visoki uzvanici.

Jelena JAKŠIĆ, snimio Mladen ČOBANOVIĆ

Ministar Krstičević tom je prilikom poručio kako je uvjeren da će u misiji u Litvi pripadnici Oružanih snaga još jednom dokazati svoju profesionalnost i spremnost pri izvršavanju različitih zadaća. "Republika Hrvatska svojim sudjelovanjem u ovoj aktivnosti u okviru Borbene grupe pod vodstvom Savezne Republike Njemačke daje svoj vidljivi doprinos temeljnim vrijednostima Sjevernoatlantskog saveza. Neka vam djela naše garde, onih koji su stvarali i branili Hrvatsku u Domovinskom ratu budu putokaz i u budućnosti. Zadaća na koju

KONTINGENT eFP-a ULTU

U Litvu se u Borbenu grupu pod vodstvom SR Njemačke na sedam mjeseci upućuje 181 pripadnik Oružanih snaga RH, a glavni snaga čine pripadnici Mehanizirane satnije iz sastava 1. mehanizirane bojne Tigrovi Gardijske mehanizirane brigade Hrvatske kopnene vojske, uključujući i potporne logističke elemente s pripadajućim naoružanjem i opremom te borbenim oklopnim vozilima Patria

krećete zahtjevna je i odgovorna. Za uspjeh naših napora i našeg doprinosa ovoj NATO-ovoj aktivnosti bitan je vaš puni angažman i fokusiranost svake pripadnice i pripadnika hrvatskog kontingenta u Litvi," rekao je ministar Krstičević te izrazio nadu kako će se tijekom boravka pripadnika Oružanih snaga u Republici Litvi osobno doći uvjeriti u njihovu spremnost i uvjete u kojima rade i žive.

"Nikad, ni jednog trenutka tijekom boravka na ovoj aktivnosti nemojte ispustiti iz vida kako u odori ponosnog i časnog hrvatskog vojnika ne predstavljate samo sebe, nego Republiku Hrvatsku, vjerodostojnu i pouzdanu NATO saveznicu. Očekujem da u svojem djelovanju pokažete odgovornost, predanost zadaćama. Svima vama neka sigurnost kolega, ali i vlastita sigurnost bude na prvom mjestu. U svojem djelovanju imat ćete punu potporu Ministarstva obrane i mene," zaključuje ministar.

Pripreme za odlazak u Litvu uspješno su provedene, a spremnost i profesionalnost pripadnika kontingenta pohvalio je načelnik GS OSRH: "Cilj ove misije, pa tako i vašeg odlaska na ovu aktivnost, jest ostvarivanje konkretnog oblika jačanja kolektivnog odvraćanja i obrane Saveza na teritoriju istočnog krila NATO-a. Očekujem da će se ovom misijom potvrditi i pokazati zajedništvo zemalja članica te snažna transatlantska veza." General Šundov izrazio je uvjerenje u uspješnost još jedne misije u koju se upućuju pripadnici Oružanih snaga RH te istaknuo kako očekuje da će se pokazati jedinstvo članica i neposredna odlučnost NATO-a za obranu ugroženih saveznica. "Na ovaj način dokazuje se i prijateljski odnos Republike Hrvatske i Republike Litve, upravo na ovaj način povezat će se Baltik i Jadran," zaključio je general Šundov.

Predstavnik Litve Donatas Žiugžda poručio je kako je odlazak 1. hrvatskog kontingenta Ojačane prednje prisutnosti NATO-a u Republiku Litvu dokaz uspješne surađnje dviju zemalja: "Vjerujem kako ćete upravo vi pridonijeti zaštiti sigurnosti naše zemlje i kako ste spremni odgovoriti na sve eventualne napade ili provokacije. Siguran sam kako ćete biti od velike pomoći i moram naglasiti kako je ovo još jedan dokaz dobre

VOJARNA "PUKOVNIK PREDRAG MATAKOVIĆ"

suradnje Republike Hrvatske i Republike Litve. U ime Litavaca zahvaljujem vam na doprinosu našem zajedničkom cilju – očuvanju mira i sigurnosti.”

Pukovnik Janus Kaschta istaknuo je da je ponosan što ima priliku hrvatskim vojnicima izraziti najbolje želje uoči odlaska u Republiku Litvu: “U okviru zadaća i zapovijedi imat ćete slobodu za napraviti nešto novo. Savezna Republika Njemačka i Hrvatska već su dokazale kako su strateški partneri na brojnim područjima suradnje pa vjerujem da će i ova misija zabilježiti još jedan uspjeh.” Zapovjednik 1. HRVCON-a eFPBG – DEU satnik Marko Krpan, zapovjednik 1. mehanizirane satnije bojne Tigrovi, rekao je kako su pripadnici kontingenta na visokoj razini obučenosti i spremnosti: “Proteklu su godinu prolazili zahtjevne pripreme i ono što možemo reći uoči njihova odlaska u Litvu je kako su spremni za obavljanje i najzahtjevnijih zadaća. Za Hrvatsku kao Tigar!”

Pripadnici Udruge ratnih veterana 1.

gardiske brigade Tigrovi uručili su tom prigodom pripadnicima 1. HRVCON-a, čiju glavninu snaga čine pripadnici bojne Tigrovi Gardiske mehanizirane brigade, fotografiju i životopis pukovnika Damira Tomljanovića-Gavrana, zapovjednika Bojne 1. gardiske brigade Tigrovi poginulog u Domovinskom ratu. U Litvu se u Borbenu grupu pod vodstvom SR Njemačke na sedam mjeseci upućuje 181 pripadnik Oružanih snaga RH, a glavninu snaga čine pripadnici Mehanizirane satnije iz sastava 1. mehanizirane bojne Tigrovi Gardiske mehanizirane brigade Hrvatske kopnene vojske, uključujući i potporne logističke elemente s pripadajućim naoružanjem i opremom te borbenim oklopnim vozilima Patria.

Pripreme i ocjenjivanje pripadnika OSRH za sudjelovanje u aktivnosti Ojačana prednja prisutnost u Litvi provedene su u sklopu vojne vježbe Udar 17, koja je provedena od 14. rujna do 6. listopada ove godine na vojnom poligonu “Eugen Kvaternik”. Hrvatski kontingent u Republici Litvi bit će smješten na vojnem poligonu “Rukla”, 110 km sjeveroistočno od Vilniusa.

Temeljna zadaća i misija hrvatskog kontingenta je integracija u multinacionalnu Borbenu grupu pod vodstvom SR Njemačke, kao i provedba obuke u tom sastavu u kojem su, uz pripadnike OSRH, i pripadnici oružanih snaga Nizozemske, Norveške, Belgije, Luksemburga, Francuske i zemlje domaćina Litve.

Nakon svečanog ispraćaja uzvanici su obišli novoizgrađene objekte u petrinjskoj vojarni. ■

BORBENA TEHNIKA OSRH TRANSPORTOM HŽ-A UPUĆENA U LITVU

Borbena oklopna vozila Patria te druga tehnika i oprema Oružanih snaga RH iz sastava 1. hrvatskog kontingenta NATO-ove aktivnosti Ojačana prednja prisutnost (*enhanced Forward Presence* – eFP) upućeni su 25. studenog u jutarnjim satima iz Zagreba u Republiku Litvu. Organiziranim transportom Hrvatskih željeznica krenulo je 13 borbenih oklopnih vozila Patria 8 x 8 AMV, borbeno sanitetsko oklopno vozilo Patria 8 x 8 AMV uz borbeno oklopno vozilo za izvlačenje Patria 8 x 8 AMV, četiri teretna kamiona, terenski kamion, terensko borbeno vozilo, elektroagregat, vagon za spavanje, dva terenska motorna vozila i 15 kontejnera.

“S obzirom na to da smo mehanizirano pješaštvo, ova nam je tehnika nužna za svakodnevne aktivnosti u sklopu misije: imamo 13 borbenih oklopnih vozila Patria te jednu *recovery* i jednu sanitetsku Patriju koja služi, primjerice, za zbrijnjavanje ranjenika,” rekao je zamjenik zapovjednika 1. mehanizirane satnije 1. bojne Tigrovi i pripadnik 1. HRVCON-a eFPBG – DEU natporučnik Vedran Mandić. Naglasio je kako na utovaru opreme sudjeluju zapovjednici i vozači koji su posebno obučeni za provedbu takvih aktivnosti.

Transport pripadnika OSRH i oklopnih vozila u organizaciji je i provedbi Zapovjedništva za potporu. Borbena oklopna vozila i ostala oprema prevezeni su sukladno važećim propisima koji se odnose na željeznički promet.

Oružane snage Republike Hrvatske još jednom su dokazale spremnost za sudjelovanje u NATO-ovoj aktivnosti eFP. Osim što se odvija izvan teritorija Republike Hrvatske, po svojem je opseg i intenzitetu transporta snaga jedan od najvećih logističkih izazova za OSRH.

OII, snimio Mladen ČOBANOVIĆ

MORH

Potpredsjednik Vlade i ministar obrane Damir Krstičević reagirao je na konferenciji za medije o objavljenim napisima, istaknuvši tom prilikom kako je ponovno riječ o hibridnom djelovanju

PONOSAN SAM NA SVOJE OBRAZOVANJE

Ministar je nakon toga naglasio: "Danas se izvrće kontekst te se u prvi plan ne stavlja diploma i moj akademski report, nego se iznosi neistina i manipulacija s namjerom da me se diskreditira i prikaže kao ono što nisam."

Objasnio je kako je njegov rad bio vezan uz dolazak mirovnih snaga u Hrvatsku, u sklopu seminara Peacekeeping Operations Issues: Policy and Practice. "Ja sam svjedočio što se događalo u Hrvatskoj. Ja sam svjedočio o mirovnim snagama u svojoj zemlji," rekao je ministar Krstičević.

Potpredsjednik Vlade i ministar obrane RH Damir Krstičević završio je 1998. godine The United States Army War College u gradu Carlisle, Pennsylvania. Tema rada u sklopu seminara bila je Operacije snaga Ujedinjenih naroda u Republici Hrvatskoj. Ministar Krstičević prvi je časnik Oružanih snaga RH koji je završio takvu vrstu školovanja na prestižnoj američkoj obrazovnoj instituciji koja priprema časnike i civilne dužnosnike za stratešku razinu dužnosti i vođenja.

"Budući da nemamo na školi sustav bodovanja, general Krstičević pokazao je da je iznimno časnik čija marljivost, učenost i profesionalna predanost mogu poslužiti kao primjer," napisao je u Academic reportu zapovjednik KOPNENE VOJSKE SAD-a general-pukovnik Robert H. Scales, Jr. ■

Potpredsjednik Vlade i ministar obrane RH Damir Krstičević reagirao je na konferenciji za medije o napisima objavljenim na portalu Index. Tom je prilikom na početku istaknuo kako je jasno da je ponovno riječ o hibridnom djelovanju. Spomenuto je pritom slučaj s početka svojeg mandata, kad su se pojavili medijski napisi o njegovu ratnom zločinu te zabrani odlaska u BiH, što nije bila istina.

"Očito nekomu smeta što razvijamo i moderniziramo Hrvatsku vojsku, što smo vratili vojsku u junaka Vukovar, što smo sad na korak do odluke o odabiru višenamjenskog borbenog aviona," rekao je ministar.

Nadalje, o svojem je obrazovanju istaknuo: "Moje obrazovanje i moj ratni put su javno dostupni. Na svoje obrazovanje sam ponosan. Možete krenuti od osnovne škole, koju sam završio u Vrgorcu, nakon toga srednja vojna škola koju sam završio s odličnim uspjehom, pa vojna akademija," rekao je te dodata kako ga je ratni ministar obrane Gojko Šušak poslao u Ratnu školu u SAD koju je također završio s odličnim uspjehom, na što je posebno ponosan.

Ministar je tijekom konferencije predstavnicima medija dao na uvid diplomu te program Ratne škole Kopnene vojske SAD-a (The United States Army War College).

O svojem radu u Ratnoj školi Kopnene vojske SAD-a o kojem je pisao navedeni portal rekao je: "The United States Army War College završio sam s odličnim uspjehom i akademsko izvješeće o tome vam stavljam na raspolaganje. Vi procijenite koliko sam uspješan bio u tome. Ovo je pregledni rad, nije ni diplomski ni znanstveni rad i njim nisam stekao nikakvo akademsko zvanje. Ovaj pregledni rad za cilj je imao upoznati ostale polaznike Ratne škole s tadašnjim stanjem u Hrvatskoj, s istinom o ratu u Republici Hrvatskoj. Sve što je bilo citat, naveo sam na kraju pod popis literature."

DOMOVINSKI RAT

Lada PULJIZEVIĆ, foto HMDCDR, arhiva HVGI-ja

MEDICINSKE SESTRE IZ JOŠ JEDAN FRAGMENT

U vukovarskoj bolnici razgovaramo s doktoricom Vesnom Bosanac, sadašnjom ravnateljicom Opće bolnice Vukovar, ali i ratnom ravnateljicom Medicinskog centra Vukovar te Ratne bolnice Vukovar, umirovljenom medicinskom sestrom Binazijom Kolesar koja je za vrijeme ratnih razaranja Vukovara bila glavna sestra Ratne bolnice Vukovar i Agnezom Aleksijević, danas pomoćnicom ravnateljice za sestrinstvo, a u Domovinskom ratu sestrom instrumentarkom. Razgovaramo o kraju 1991., o razaranju grada, herojima i obrani, razgovaramo o vukovarskoj bolnici i ulozi koju su u funkcioniranju rada bolnice imale medicinske sestre i tehničari.

Svatko tko je proživio vukovarsku borbu i pad grada – bilo da je tada bio branitelj, dijete u skloništu, trudnica, pekar, medicinska sestra, liječnik ili kuharica u bolnici, svatko odatle nosi fragmente nekih svojih sjećanja, prizore koje pamti, imena, lica, riječi i tišina, neke sasvim svoje, intimne i duboko zakopane slike. Svaka je takva slika, svaki je fragment još jedan dio istine, još jedan dio priče o Vukovaru – i koliko god pričali o tome, koliko god mislili da je već

sve rečeno, nije. Nikad neće ni biti. Tko će ikad iskopati i skupiti sve te djeliće? Doktorica Vesna Bosanac i sestre Binazija Kolesar i Agneza Aleksijević u zadnjih su 25 godina proživjele rat, zarobljeništvo, progonstvo, mirnu reintegraciju, povratak i nastavile su u Vukovaru živjeti svoje životе. Znaju da je razgovarati i pisati o svim tim događanjima potrebno i važno, pozdravljaju i podržavaju novinarsku želju da pamtimos i bilježimo istinu, ali razgovarati o svemu što je bilo, još uvijek je teško.

"Mi se ne damo, mi hodamo ponosno, mi mislimo na sutra - al' kad krenete odavde redom, ova tu prva ulica zove se Šapudlova, u svakoj kući odavde pa do Mitnice, pa dalje do Trpinjske ceste u Borovu, u svakoj kući imate neku obiteljsku tragediju koja se dogodila. Nekim obiteljima ubili su po 12 muških, ostale samo žene. Majke. Ta tragedija koja se dogodila Vukovaru nikad neće biti dovoljno ispričana," govori doktorica Vesna Bosanac poluglasom, polako. Ona je bila ravnateljica Medicinskog centra Vukovar i Ratne bolnice Vukovar, postavljena odlukom tadašnjeg ministra Andrije Hebranga, 24. srpnja 1991.

VJERA U LJUDE I U DOBRO

Moje su sugovornice iznimne žene. Jer nisu morale ostati u Vukovaru kad se stezao obruc oko grada, kad su granate danonoćno padale po gradu, a mrtvi ležali na ulicama. Tko je taj tko bi im imao pravo zamjeriti da su tada otišle? Ali nisu. Nisu morale ni u svaku dobu, kad god je trebalo spašavati ranjenike i bdjeti uz njih, preseliti se u bolnicu i danonoćno pomagati ljudima, bez struje, bez vode, bez

VUKOVARSKE BOLNICE NIKAD ZAVRŠENE PRIČE

lijekova i zavoja, nisu morale držati baterijske svjetiljke oko kirurga da bi on bio u mogućnosti amputirati nogu i tako spasiti nečiji život, nisu morale ni spavati sjedeći u drvenoj stolici čela prislonjena na zid, nisu morale ne jesti da bi hrane bilo za ranjene. Tko je taj tko bi im imao pravo zamjeriti da su tad rekli "ja ne mogu više"? Ali one nisu to rekli. I poslije svega, svih onih Šljivančanina, Ovčara, nestalih i pobijenih dragih ljudi, nakon bespomoćja, užasa i očaja koji su gledale i proživjele – tko je taj tko bi im imao pravo zamjeriti da su rekli "ne mogu oprostiti" ili "prebolno je, ne mogu se tamo više vratiti"? Ma ni to nisu. Poslije svega, vratile su se u svoj grad, vratile su se u onu istu, svoju bolnicu čim je program mirne reintegracije to omogućio – i nastavile biti one koje su i prije svega toga bile: one koje liječe, tješće, skrbe, pomažu potrebitima, one koje vjeruju u ljude i u dobro. Moje su sugovornice iznimne, gotovo nadljudski hrabre žene.

U Medicinskom centru Vukovar prije 1991. bilo je 350 sestara. Neke su otiske u Srbiju, neke u slobodne dijelove Hrvatske, a u vukovarskom ratnom okruženju ostalo ih je 130. Budući da je medicinsku pomoć trebalo organizirati u bolnici,

ali i u skloništima koja su bila po gradu, deset medicinskih sestara bilo je raspoređeno po skloništima a 120 ih je bilo u bolnici. U skloništu u Borovo Commercu bila je pričuvna pozicija bolnice kamo su, dok se još moglo kretati po gradu, slali ranjenike nakon operacija i zahvata. Sestra Binazija Kolesar sjeća se kako se broj ranjenika kretao i do 600, a najviše ranjenih kojima je trebalo pomoći u jednom danu bilo je onda kad

ih je bilo 112. Poginulo je, nestalo ili ubijeno pet medicinskih sestara i tehničara, a 12 sestara koje su bile u vukovarskoj bolnici do zadnjeg dana, koje su prošle kroz logor u Sremskoj Mitrovici, a nakon reintegracije vratile se u Vukovar, i danas rade u vukovarskoj bolnici.

Čista faktografija kaže da je Vukovar pao nakon 86 dana teških borbi. "Poginulo je 450 branitelja, 1350 civila od čega 86 djece. Ranjeno je više od 3420 ljudi od čega je 570 ostalo trajnim invalidima. Bez jednog ili obaju roditelja ostalo je 858 djece. Mučeni i ubijani su ranjenici i bolesnici vukovarske bolnice. Odvezen je i nestao 261 ranjenik, od toga je 200 ubijeno na masovnoj grobnici na Ovčari. I danas se kao nestali vodi 61 ranjenik. Na Novom groblju Dubrava ekshumirano je 938 žrtava. Najstarija žrtva imala je 104 godine. Najmlađa je bila beba staru šest mjeseci," niže podatke ratna sestra instrumentarka Agneza Alek-

DOMOVINSKI RAT

sijević, i sve teže govori, sve brže diše, fali joj zraka. Isključujem diktafon. Moramo na trenutak stati da se smiri. "To je uvijek tako kad se sjećam toga," kaže ona pa nastavlja: "Teško je pridobiti sudionike rata da govore. Žele zaboraviti, lakše je tako, vjerujte da je lakše. Evo, na primjer, mi u Vukovaru: sve nekako ide do 18. studenog, ali kad dođe 18., sva ta sjećanja, sve to što navire, mi smo svi tada ludi, ja sam luda – ja to priznajem, ja uopće nisam normalna žena tih dana...i to tako traje dok ne prođe Ovčara. Pa kad prođe Ovčara, par dana poslije dolazimo k sebi, i onda opet sve bude dobro...koliko god da to može biti dobro. A onda opet dođe 18. studenog, i opet evociramo sve te uspomene, opet se vraćaju sva ta sjećanja, i opet smo ludi." Usprkos svemu, Agneza Aleksijević je nakon rata postala majka, stekla je dvije fakultetske diplome, predaje na fakultetu, upravo završava doktorsku disertaciju i radi na mjestu pomoćnice ravnateljice za sestrinstvo u onoj istoj, svojoj vukovarskoj bolnici. Usprkos svemu, usprkos glasu koji joj puca i zraku koji ponekad fali, Agneza je istinska pobjednica.

TRI MJESECA ZATVORENI U BOLNIČKOM PODRUMU

Kako je bilo moguće organizirati rad bolnice i zbrinjavati ljude u tim okolnostima, pitam moje sugovornice. Sestra Binazija Kolesar bila je glavna sestra Ratne bolnice Vukovar, sjeća se i odgovara:

"Bilo je teško organizirati rad, bilo je teško dnevno rasporediti sestre jer niste znali tko će vam doći u smjenu

Dr. Boris Spajić u razgovoru s glavnom medicinskom sestrom Binazijom Kolesar; medicinski tehničar - anestetičar Zlatko Bukor u hodniku ispred kirurške ambulante. Vukovarska bolnica, listopad/studeni 1991. (fotografiju darovao Boris Kratofil)

a tko ne, tko će se uspjeti probiti do bolnice i proći kroz grad dok se puca. Onda ujutro, kad vidimo tko je došao, onda znamo tko će se eventualno moći odmoriti, a tko će nastaviti raditi."

Upravo zbog toga doktorica Vesna Bosanac 15. rujna donosi odluku da više nitko ne smije odlaziti iz bolnice. Sestre, djelatnici bolnice, liječnici zajedno sa svojom djecom od tada su smješteni u bolničkom skloništu. "Zahvaljujući toj doktoričinoj odluci da nitko ne smije odlaziti iz bolnice, meni kao glavnoj sestri bilo je lakše jer su sestre bile stalno tu, znala sam na koga mogu računati i kako će ih rasporediti.. A i njihova djeca su bila stalno s njima, pa su i one bile mirnije. No, ostala je ta noćna mora: muževi, braća, očevi ostali su na terenu, ratovali su, i nikad se nije znalo kad će koga dovesti ovamo. Bilo je dramatičnih situacija..." govori sestra Binazija. Nadovezuje se doktorica Bosanac: "Možeš zamisliti kako to izgleda kad ti po cijelom gradu stalno padaju granate, k'o kiša. Ja sam zato u devetom mjesecu zabranila osoblju da ne smije nitko napuštati bolnicu. Svi su morali biti tu, s tim da su mogli dovesti svoje članove obitelji – jer ne možeš ti biti tu, a tamo ti je ostalo dijete ili muž. Tako ne možeš raditi. I onda su oni doveli svoje članove obitelji i tu su bili smješteni svi – u nenormalnim uvjetima, u podrumima, u rupama, bilo gdje. U početku su još ovi doktori draga-

voljci iz Zagreba spavalni na prvom katu, u prizemlju su bili ranjenici, a onda im je grunala granata i izbacila ih iz sobe pa su ona i oni morali u podrum. Tako smo u podrumu bili svi. A taj je podrum zapravo bio mali prostor za sve ono što smo mi morali raditi u njemu. Tu su bile tri operacijske dvorane, hitni prijam, svi ranjenici, bila je i jedinica intenzivne terapije i njege, djeca, novorođenčad, ranjena djeca, djeca medicinskog osoblja... Svi su bili tu zatvoreni tri mjeseca, nisu smjeli van. To je bio zakon, to se moralo poštivati," prisjeća se doktorica Bosanac. Detalje o organizaciji, naporu i radu medicinskih sestara u vukovarskoj ratnoj bolnici iznosi sestra Binazija Kolesar. "Mali broj sestara obavio je golem posao oko velikog broja ranjenika: sestra je radila 24 sata, a nakon toga mogla je biti 24 sata slobodna – ali gdje će biti, šta je to slobodno? Pitanje je hoće li naći mjesto da se odmori, gdje da legne?, ali pitanje je i kakav je dan, koliko će doći ranjenika. I kad je slobodna - ona je opet tu, u bolnici, u podrumu. Zapravo se svodilo na to da se sestre, ako uspiju, negdje zavuku, naslone se dva, tri sata i odmore...i već to je bila velika stvar. I uvijek su bile na dispoziciji. A njihova su djeca tako živjela, bila su s nama."

ZATVORIŠ OČI I STOJEĆKI SPAVAŠ...

Sestre, liječnici, ali i nezdravstveni djelatnici ulagali su velik trud, a opstanak i preživljavanje ranjenika, i svih onih koji

su bili smješteni u bolnici ovisio je o nadljudskim i zajedničkim naporima svih zajedno. U podrumskim prostorima stare zgrade bila je improvizirana kuhinja gdje su se stalno ložila dva špareta na drva, gdje se kuhalo voda, kuhao gulaš. Doktorica Bosanac kaže: "Ranjenici su morali imati tri topla obroka, s tim da je prvi topli obrok bio čaj, odnosno mlijeko u prahu dok smo ga imali ili kakao. Morali su imati topli obrok za ručak, to je obično bio neki gulaš, i opet nešto toplo za večeru. Osoblje je moglo dobiti koliko ostane – tako da smo svi bili više gladni nego siti, ali u tom adrenalinskom šoku ti ne osjećaš glad. Nemaš potrebu za jelom, ni za snom, ni za čim. Stalno radiš, radiš, radiš – a kad baš više ne možeš, onda se nasloniš na zid, zatvoriš oči i stoječki spavaš."

Sestra Agneza Aleksićević prisjeća se kako su i nezdravstveni djelatnici podnjeli golem teret – bili su potpora i logistika bez kojih bolnice ne bi bilo. "Prehrana, praonica, kotlovnica i agregati, tehnička služba, opskrba, energenti i skladište, vozni park, sve je to moralno funkcionirati. U logistici su radila 43 nezdravstvena djelatnika i civila, a poslovi su bili vrlo opasni jer se već dio odvijao izvan bolničke zgrade. Opasnosti su vrebale sa svih strana, snajperi i granate. Benzin je dovožen u limenim baćvama, a crpljen ručno iz spremnika postaje. Boce s plinom su dovožene iz mehaničarskih radionica, a dušičnog oksidu bilo je u zalihamu u plinskoj stanici. Struje nema, dva aggregata (186 kw i 168 kw snage 40 kw za potrebe kirurgije) radila su naizmjenično, uz poštenu, toliko da zadovoljavaju potrebe operacijskih dvorana i dviju hitnih prijamnih ambulant. Vode nije bilo u sustavu pa smo ispuštili vodu iz radijatora, a poslije su ljudi ginuli dok bi iz bunara donosili vodu u kanistrima. Strojevi za pranje rublja nisu bili u punom pogonu zbog ograničenih količina struje i radili su na ručni pogon zbog smanjene potrošnje vode, pa se tako voda od drugog i trećeg ispranja opet koristila

Slijeva nadesno: medicinska sestra Vesna Belinić, dr. Boris Kratofil, medicinska sestra Mihaela Brajković u improviziranoj operacijskoj sali u podrumu bolnice, listopad/studeni 1991. (fotografiju darovao Boris Kratofil)

za prvo pranje sljedećeg rublja. Jedno vrijeme se hrana kuhalala na tri plinska i tri štednjaka na drva, a na kraju se kuhalo na kuharskom autoklavu."

Sjećanje izaziva drugo sjećanje. Priča teče. O hrabrosti, o domišljatosti, o požrtvovnosti, o snalaženju. Fragmenti, intimne slike, tuge i smijeh kroz suze odjednom naviru i redaju se preda mnjom. Sve tri se smiju dok se doktorica Bosanac sjeća kako su po tekliču, jer telefona nije bilo, od nje iz izdvojenog skloništa tražili dozvolu da pelene peru u vinu – jer vina je tamno bilo, ali vode nije. "U skloništu ispod dvorca, bilo je puno civila. I prvo su pitali smiju li bebe prati u vinu. Ja kažem: ne smijete prati bebe u vinu, napit će se. A jel' smijemo bar pelene oprati u vinu? Kažem: smijete pelene prati u vinu, ali zadnja mora biti obična voda. Eto, tako je to bilo."

Pitam doktoricu Bosanac kako se u svom tom kaosu nosila s osjećajem tereta odgovornosti koja je bila na njoj, jer ona je kao ravnateljica zapravo bila odgovorna za sve. Tihim glasom mi odgovara. "Razina odgovornosti bila je takva da si za sve odgovoran. Moras biti odgovoran i za paciente, i za liječenje, i za doktore, i za medicinske sestre, i za tehničku službu, i za sva skloništa okolo bolnice, za cijeli grad. Ali niti ja, niti medicinske sestre, svi mi duž prve crte, nitko nije imao napisano što je tvoja odgovornost. Imas odgovornost prema svojoj savjeti, prema svojem znanju i snalaženju. To je tako. Koliko si uzmeš, toliko si odgovoran. A to je bilo nenabrojivo. Ja sam zaista bila odgovorna za puno toga, i trudila sam se da u danim uvjetima odgovorim na sve moguće probleme. Nisam dopuštala da itko izlazi van. Određivala sam kad liječnik i tehničar kao hitna trebaju ići van po ranjenike – i to je bilo ono što me najviše mučilo zato što sam znala da ih šaljem u granate, znala sam kamo ih šaljem ali to sam morala, ne možeš ostaviti ranjenike. I uvijek mi je bilo olakšanje kad su se vratili. A kad su donosili mrtvu djecu, ili baku bez ruke, mrtvu, s djetetom...e, onda su sestre plakale. One su plakale, a ja sam govorila da plakanja nema. Nemaš kad plakati. Plakanje ostavi za poslije."

A što je bilo najteže?

"Meni osobno je emotivno bilo teško zato što mi je i sin bio na prvoj crti. Kad su dovozili ranjenike s njegova punkta, onda bi mi se stisnuo grč u želucu – ali ti dečki, kad bi došli, samo bi mi odmah rekli: "Teta Vesna, ne bojte se, nije Damir". ■"

Slijeva nadesno: dr. Stanko Kuš, med. sestra Zorica Gregurić, med. sestra Vesna Belinić, med. tehničar Ante Arić, dr. Boris Kratofil i dr. Edin Zujović u prostoru za odmor bolničkog osoblja u rendgen sobi u podrumu vukovarske bolnice, listopad/studeni 1991. (fotografiju darovao Boris Kratofil)

• SATNJA SPECIJALNE VOJNE POLICIJE

NASILN I RJEŠAVAN

S njima se jednostavno ne želite sukobljavati. Spadaju u najobućenje i najspremniye vojnike, specijalizirani su za djelovanje u urbanim područjima, među ulicama, dvorištima, kućama, zidovima, stubištima, pa i u najskučenijim prostorima. Baštine tradiciju elitnih antiterorističkih vojnopolicijskih postrojbi iz Domovinskog rata. Naoružani su primarno jurišnim puškama kojima itekako dobro gađaju, na Picatinny šine stavljaju optičke naprave i baterije, ispod cijevi bacače granata. U slučaju potrebe poslužit će se i pištoljem s prigušivačem, sačmaricom ili nožem. Ukoliko i ostanu bez oružja ili ga ne smiju uporabiti, pribjeći će omamljivačima ili šokerima, čak i raznim borilačkim vještinama. Svi ih vježbaju, neki su i pravi majstori te sudjeluju i na civilnim sportskim natjecanjima. Dobro su zaštićeni, kacigama s većim prorezom i zaštitnim prslucima manjih dimenzija, a oba su sredstva karakteristična za specijalce, kojima je potrebna povećana pokretljivost i rad osjetila. Tu su i plinske maske, štitnici za laktove i koljena, a i štitovi za anti-riot situacije. Za finiranje nekih situacija u kojima bi bilo potrebno bojno streljivo služe se i airsoft opremom, što je već godinama uobičajena praksa u specijalnim postrojbama NATO-a.

Sva ta oprema i tehnologija, kao i

Domagoj VLAHOVIĆ, snimio Tomislav BRANDT

PRIPADNICI SATNIJE SPECIJALNE VOJNE POLICIJE PROŠLI SU SVOJEVRSTAN TEST KOJI POTVRĐUJE NE SAMO RAZINU OBUČENOSTI, NEGO I KVALITETU NEKIH PROCEDURA, TAKTIKA, TEHNIKA I NAČINA UPORABE SREDSTAVA UNUTAR POSTROJBE. VJEŽBA NASILNOG ULASKA U OBJEKT I NJEGOVU ČIŠĆENJE U SVRHU RJEŠAVANJA VISOKORIZIČNE SITUACIJE SA ŠTO MANJE SREDSTAVA PRISILE SPADA U NAJTEŽE ZADAĆE...

I ULAZAK U OBJEKT NJE VISOKORIZIČNE SITUACIJE

■ SATNJA SPECIJALNE VOJNE POLICIJE

individualne sposobnosti, za pripadnike Satnije specijalne Vojne policije Pukovnije VP-a ne bi značili ništa da ih ne koriste zajedno, kao tim. Da bi to mogli, potrebna su im stalna uvežbavanja, po mogućnosti u što realnijim i zahtjevnijim situacijama. Hrvatski vojnik nazočio je ovaj put dijelu postrojbene obuke na razini satnije. Gledali smo jedan od završnih scenarija višestjednog uvežbavanja, svojevrstan test koji potvrđuje ne samo razinu obučenosti, nego i kvalitetu nekih procedura, taktika, tehnika i načina uporabe sredstava unutar postrojbe. Ukratko, promatrali smo nasilni ulazak u objekt i njegovo čišćenje u svrhu rješavanja visokorizične situacije sa što manje sredstava prisile, što spada u najteže zadaće. Odabrani objekt velika je zgrada unutar jedne vojarne, koja čeka adaptaciju. "Uglavnom za vježbu koristimo objekte koji su više-manje tipski građeni, slični civilnim, i to nam pomaže za prilagodbu situacijama koje bi nas mogle čekati pri stvarnoj zadaći," kaže nam časnik koji nadgleda vježbu nešto prije upada vojnih policajaca u objekt. Naravno, scenarij je pažljivo pripremljen: obavještajni podaci govore da se unutar zgrade krije nedefiniran broj naoružanih ljudi, diverzantsko-teroristička grupa koja se sprema za veći teroristički napad na visokovrijedan cilj u obližnjem naselju. Primjećeno je da u zgradu unose sanduke s eksplozivom i pješačkim naoružanjem pa ih se mora neutralizirati prije nego bilo što pokušaju. Scenarij je podrazumijevao da se uoči akcije fiktivno formira širi, vanjski prsten osiguranja oko zgrade, kako teroristi ne bi imali mogućnost za bijeg ili da im stigne pojačanje. Udarnu skupinu čine tri tima: napadački, potporni i pričuvni. "Držite se osnovnih pravila i, prije svega, brinite se jedni o drugima," poručuje im dočasnik zadužen za obuku na zadnjem briefingu. Nasilno otvaraju vrata i ulaze u zgradu preko jednog od prizemnih ulaza. Objekt će čistiti takozvanom poplavnom (*flooding*) metodom, što je slikovit izraz kad poput vode preplavljuju baš sve prostorije. Pažljivo ih

slijedimo, nastojeći ne ometati. Na kraju smo golemog prizemnog hodnika, dugog barem šezdesetak metara. Na obala bočnim zidovima nalaze se brojna vrata, više od trideset. Iza svakih je prostorija, a u svakoj prostoriji potencijalna opasnost. Kreću se iznimno pažljivo, svaki je pokret, svako djelovanje, svaki uzvik ili trenutak šutnje na svojem mjestu. Naravno, uskoro se u nekim sobama nailazi i na skrivene protivnike. Srećom, riječ je samo o papirnatim metama u ljudskom obliku kombiniranim s balonima koji pokazuju pogotke. A i te mete imaju svoju priču, treba paziti da se ne pogodi metu taoca ili druge osobe koja se tamo slučajno našla. Mete koje pokazuju teroriste, međutim, nisu uvijek očite. Ponekad se ispod sakoa, koji na podlaktici nosi elegantno odjeven gospodin s kravatom, nalazi uperen pištolj. Vojni policajci točno moraju znati koga će pogoditi. Odjednom, netko baca dimnu bombu. Za nas novinare time je počeo kaos, ništa nismo vidjeli, a gusta zavjesa dobro nam je ištipala grla. Dim je bio znak za najosjetljiviji dio, uspon stubištem na gornju etažu. I ondje je sve jednakno: dugi, dugi hodnik i bezbrojna vrata, kao u nekoj računalnoj igri. Na kraju, poplava je tijekom pola sata ušla u svaki kut objekta i zahvatila trinaestoricu terorista. Naravno, uvijek ima sitnica koje se daju poboljšati, objašnjavaju nam zapovjednici, no ljudi su spremni i uspješno su odradili sve što im je u opisu dužnosti. Pоказali su učinkovitost, brzinu i, prije svega, sigurnost u vrlo složenoj situaciji. Takav učinak još više veseli jer je u postrojbu stiglo i dosta novih pripadnika, a uvijek se postavlja pitanje koliko ih je teško uklopiti u sredinu koja traži najbolje vojne policajce u najboljim timovima. "Novi se brzo uklapaju. To potvrđuje da smo napravili kvalitetnu selekciju te planskim procesima adekvatno odredili razinu, intenzitet i opseg obuke. No, najvažniji je ipak motiv, on obilježava ljude koji u malo vremena usvajaju puno sadržaja. Sve to potvrđuju upravo kroz ovakve vježbe," kaže nam časnik. ■

Domagoj VLAHOVIĆ, snimio Tomislav BRANDT

HRVATSKO VOJNO UČILIŠTE

Potpredsjednik Vlade i ministar obrane RH Damir Krstičević sa suradnicima je 20. studenog posjetio Hrvatsko vojno učilište "Dr. Franjo Tuđman" i održao predavanje *Voditi možemo jedino osobnim primjerom*.

Uz polaznike 17. naraštaja Temeljne časničke izobrazbe i kadete 3. i 4. godine studija Vojno inženjerstvo te Vojno vođenje i upravljanje, predavanju su nazočili državni tajnik MORH-a Tomislav Ivić, načelnik GS OSRH general zbora Mirko Šundov, zamjenik načelnika GS OSRH general-pukovnik Drago Matanović, zapovjednik HVU-a general-pukovnik Slavko Barić, čelnici i zapovjednici ustrojstvenih cijelina MORH-a, GS-a, OSRH i drugi.

Ministar je govorio o pojmovima liderstva i lidera te osobnim iskustvima i naučenim lekcijama o liderstvu kroz rat, biznis i politiku. Naslov predavanja – *Voditi možemo jedino osobnim primjerom* – ministar je nazvao i ključnom porukom koju upućuje i u koju istinski vjeruje. Tijekom predavanja najviše su puta spomenuta iskustva iz Domovinskog rata, ponajprije iz razdoblja oslobođanja Hrvatske u kojem je današnji potpredsjednik Vlade bio zapovjednik 4. gardijske brigade Pauci. "Sve ono što sam danas htio reći o liderstvu mogao bih staviti u jednu rečenicu: 'U ratu odlučnost, u poslu ustrajnost, u politici poniznost.'", zaključio je ministar. Poručio je kadetima i polaznicima Temeljne časničke izobrazbe HVU-a da je liderstvo izbor, vjerovanje u predanost svemu što je dobro i plemenito u njima. "Vi ste na dobrom putu da postanete lideri. Odlučili ste svoje karijere graditi unutar pobjedičke vojske, uporni ste i predani u svojem radu, gajite ljubav prema domovini i čuvate uspomene na slavne ratne brigade iz Domovinskog rata. Uistinu, imate sve predispozicije da postanete istinski lideri," rekao je ministar Krstičević.

Budućim i sadašnjim časnicima te zapovjednicima ustrojstvenih cijelina OSRH ministar Damir Krstičević održao je predavanje *Voditi možemo jedino osobnim primjerom*. Poručio je kadetima i polaznicima Temeljne časničke izobrazbe HVU-a da je liderstvo izbor, vjerovanje u predanost svemu što je dobro i plemenito u njima. "Vi ste na dobrom putu da postanete lideri. Odlučili ste svoje karijere graditi unutar pobjedičke vojske, uporni ste i predani u svojem radu, gajite ljubav prema domovini i čuvate uspomene na slavne ratne brigade iz Domovinskog rata..."

VODITI MOŽEMO JEDINO OSOBNIM PRIMJEROM

RAZGOVOR

U prigodi obilježavanja Dana Vojne kapelanie sv. Ivana Pavla II. razgovarali smo s njezinim kapelanom don Markom Medom.

Danas, kad su svećenici znak osporavan zbog svojeg dragovoljnog izlaska iz logike svijeta odricanjem od obitelji, materijalnog i normalnog načina života, možete li nam reći kad je počeo vaš svećenički poziv?

Moja obitelj i mnoge druge obitelji bile su kućne Crkve u kojima su se djeca učila Bogu moliti i hrvatski narod voljeti, a druge poštivati. Takve obitelji činile su jaku župnu zajednicu koju je teško mogla poljuljati tadašnja komunistička ideologija. Bila je u narodu živa vjera i stoljetna težnja za hrvatskom samostalnosti. Odrastanje u takvoj sredini gdje svi idu na nedjeljnu svetu misu i gdje se u obitelji zajedno moli itekako je poticajno da se netko odluči za duhovni poziv.

Često spominjete velikog papu Ivana Pavla II. kao važnog svjedoka na vašem svećeničkom putu. Kako gledate na njegov pontifikat i njegovu duhovnu ostavštinu?

Otkako znam za sebe, kao dijete, u kući se svaku večer slušao Radio Vatikan i ono što je rekao Sveti Otac. To je bilo jako važno! Na maturalnom putovanju u Rimu, na audijenciji u Dvorani Pavla VI., među silnim mnoštvom koje se guralo kako bi došlo što bliže papi Ivanu Pavlu II., naušao sam se i ja. Htio sam vidjeti i dodirnuti Papu, o kojem sam kao dijete toliko čuo. Za diplomski rad uzeo sam i obradio njegove socijalne enciklike u službi evangelizacije. Volio sam socijalni nauk Crkve i socijalne enciklike Ivana Pavla II. I dandanas mogao bih ih nabrojiti sve i prisjetiti se onog bitnog što donose. Sudjelovao sam na svim trima njegovim pastirskim pohodima Hrvatskoj i doživio to kao nešto posebno. Moj odlazak na poslijediplomski studij u Rim 2005. godine, nekoliko mjeseci nakon što je preminuo Papa, odlazak na njegov grob i takva povezanost s njim bila mi je nešto posebno i dragocjeno, nastavak otkrivanja onog važnog što kao dijete nisam shvaćao.

SAMO AKO SE ČOVJEK PRIZNAJE KONAČNIM CILJEM I SAMO AKO JE ČOVJEK ČOVJEKU SVET I NEDODIRLJIV, MOŽEMO IMATI POVJERENJA JEDNI U DRUGE I ŽIVJETI ZAJEDNO U MIRU....

A kako gledati na njegov pontifikat i njegovu duhovnu baštinu? Koji je njegov nazivnik, njegovo duhovno obilježje? Rekao bih da je on uvijek znao dati ohrabrenje za vjeru, život iz središta, iz onog dinamičnog, ponovnog otkrivanja Boga, ponovnog otkrivanja Boga u Kristu, dakle ponovni pronalazak središnjeg značenja vjere. Sve te tako plodne godine mogu se iskazati s pomoću triju potpornja njegova unutarnjeg života, a to su križ, euharistija i Blažena Djevica Marija. I na kraju, da ne duljim, svjedoci smo njegovi posljednjih trenutaka na ovoj Zemlji, bili su svojevrsna nepisana enciklika. Kad više nije uspijevao izgovoriti riječi koje su mu dolazile, Bog je htio da se njegova vlastita Riječ čita s tijela oboljelog Pape. Riječ se ne daruje samo slušanjem Riječi, nego i utjelovljenjem. Tijelo Ivana Pavla II. prenosilo je Kristovu poruku čovječanstvu. Papa koji je toliko pisao o tijelu čovjekovu na kraju je obješen na izmrcvareno tijelo Kristovo. To je za mene sveti Ivan Pavao II.

Godinama ste bili odgojitelj sjemeništaraca, gdje ste takoreći radili svojevrsnu selekciju tko ima ili nema svećenički poziv. Kako je to nekom reći da nije za svećenika?

"Koga bogovi zamrzise učiniše ga odgojiteljem," rekli bi stari Grci. Ta tvrdnja izriče svu težinu te službe. Služba odgojitelja nije laka. Ona se ne može naučiti iz udžbenika.

Usudim se reći da je odgoj vrsta umjetnosti u kojoj je potrebno pogoditi pravu mjeru u odnosu prema drugima po načelu: "Dvije riječi previše, a jedna premalo."

Treba vremena, strpljenja i ljubavi da se pronađe prava mjera riječi koja educira. Mislim da nisam bio prestrog odgojitelj i nisam pravio neke važnije selekcije. Oni koji su došli do spoznaje da nisu za svećenički poziv, odlazili su sami. Nedavno sam u knjizi kardinala Roberta Saraha *Bog ili ništa* pročitao zanimljivu tvrdnju o razlozima zbog kojih se nekog otpušta iz sjemeništa. On kaže: "Prvi je razlog za otpuštanje nekoga sjemeništarca

ČOVJEK B

dvoličnost, drugi je razlog dvoličnost i treći je razlog dvoličnost." Vi prosudite je li taj kriterij prestrog!

Bili ste više puta u Afganistanu kao duhovnik našeg kontingenta u okviru NATO-ove mirovne misije. Koja je bila vaša uloga i kako gledate općenito na ulogu duhovnika u OSRH?

Na prostorima Afganistana bio sam tri puta. Dva sam puta sudjelovao u NATO-ovo mirovnoj misiji, a treći sam put bio pet dana u pratnji biskupa Jure Bogdana za vrijeme pastoralnog pohoda

don Marko Medo,
vojni kapelan u MORH-u

EZ BOGA NE ZNA KAMO IDE...

hrvatskim vojnicima u Afganistanu. Moj boravak u mirovnoj misiji prvi je put trajao šest i pol mjeseci, a drugi put mjesec dana. Teško je u kratkim crtama opisati ulogu i sve ono što čini vojni kapelan u mirovnoj misiji. To bi mogla biti posebna tema o kojoj bi se trebalo govoriti. Vojni bi kapelan itekako trebao imati svoje mjesto u mirovnoj misiji, koje nitko više ne bi dovodio u pitanje. Ako je gdje potreban svećenik, onda je to upravo ondje gdje su ljudi izloženi različitim stresovima i ugrozama. Da smo pomogli samo jednoj osobi da prebrodi krizu, učinili smo jako puno. A pomogli smo mnogima.

Deseci naših vojnika mogli bi posvjedočiti o pomoći koju su im pružili vojni kapelani. Mogli bi govoriti o duhovnom iskustvu i iskustvu Boga koje im je pomoglo u različitim kušnjama. Čovjek bez Boga ne zna kamo ide, pa čak ne može shvatiti ni tko je. Uloga vojnog kapelana, uzimajući u obzir okolnosti mirovnih misija ili unutar Oružanih snaga u domovini, upravo je da vodi do osobnog iskustva Boga. Da je netko kršćanin, nije u etičkoj odluci, filozofskoj ili moralnoj ideji, nego u susretu s događajem, s Osobom. Taj čovjek koji nam dolazi ususret, Krist, daje našem životu novi obzor i samim tim odlučujuće usmjerenje.

RAZGOVOR

Bili ste jedan od organizatora ovogodišnjeg, 25. jubilarnog hodočašća Hrvatske vojske i policije u Lourdes. Nakon sretra s vojnim kapelanicima i vojnicima iz tolikih zemalja, kako procjenjujete duhovnost u vojski? Vidite li tragove krize i erozije koji su akutni diljem Europe koja postaje sve starija, bez duhovnih zvanja i empatije?

Ove smo godine imali naše jubilarno, 25. nacionalno vojno-redarstveno hodočašće u Lourdes. Na 59. Međunarodnom vojnom hodočašću sudjelovalo je oko 13 000 hodočasnika iz 43 zemalje, od toga oko 800 hodočasnika iz Hrvatske. Hodočašće u Lourdes nešto je posebno i veličanstveno. To je dobro organizirano hodočašće, pazi se na svaki detalj kako bi bilo što kvalitetnije. Međunarodna, nacionalna i duhovno-pastoralna dimenzija prožimaju se i svaka dolazi do izražaja. Može se govoriti o duhovnim plodovima tog hodočašća bilo na nacionalnoj, bilo na međunarodnoj razini. I to je uistinu hvalevrijedan projekt oko kojeg se treba truditi, posebno kad vidimo kako napreduje dekristijanizacija Europe, da u Europi kršćanstvo sve više nestaje iz javnog okvira. Da više nismo istovjetni s modernom kulturom, da kršćanska oblikovna osnova više nije presudna, to je očito. Danas živimo u pozitivističkoj i agnostičkoj kulturi koja se prema kršćanstvu sve više pokazuje netolerantnom. Crkva u takvoj situaciji mora navijestiti istinu vjere, protiv svih ideologija i modnih pojava. Utoliko Crkva mora naći nov način prisutnosti, mora se promijeniti njezin način prisutnosti. Jedan od oblika toga jest i Međunarodno hodočašće u Lourdes.

Sve je manje duhovnih zvanja i to je istina. Takva sušna razdoblja u povijesti Crkve već su viđena. Onda Bog pošalje Franju, Dominika, Ignaciјa... Crkva će biti bogata zvanjima ako se ne bude predavala svijetu, već ako se bude okretala Kristu koji nosi svoj križ.

Što biste za kraj poručili svojim vjernicima u Vojnoj kapelani sv. Ivana Pavla II. i svim pripadnicima OSRH?

Treću godinu zaredom slavimo Dan kapelantije i trebat će vremena da se ljudi priviknu da joj pripadaju. Jedno je od načela pastoralne teologije: "Najprije se pripada, a zatim se vjeruje." Pripadnost je proces za koji treba vremena. Želio bih ponovno istaknuti lik sv. Ivana Pavla II., sveca naših dana. Uvijek se iznova divim njegovoj neograničenoj hrabrosti pred svim olujama, kojih u njegovu životu nikad nije nedostajalo, a i u našem ih također ne nedostaje. To je naš zaštitnik koji nam je blizu i koji je već izlio velike milosti u ovoj kapelici u kojoj se svakodnevno slavi sveta misa i mnoge osobe pronalaze mir.

Mi smo relativno mlada zemlja u kojoj je uspostavljeno vojno dušobrižništvo. I to je nešto novo u našem društvo na što se svi trebamo naviknuti. Druge zemlje imaju već dugu tradiciju od nekoliko stoljeća. Često se mogu čuti različita, suprotna, pa čak i negativna mišljenja vezana uz vojno dušobrižništvo. Ponekad se ide toliko daleko da se dijeli vjernika od nevjernika, onog koji ide na misu i koji ne ide. Svjestan sam da smo različiti i da možemo imati različita mišljenja, svjetonazore i vjeroispovijedi, ali dijeliti nije dobro. Jer podijeljena kuća, veli Lincoln, nikad neće stati na noge. Onamo sam u ime Crkve i poslan svima, vjernicima i nevjernicima, dobrima i zlima, bogatima i siromašnima, radosnima i žalosnima... Ne želim dijeliti ljude. Samo razlikovati. Treba mi razlikovati vjernika od onog koji to nije. Ne može se na jednak način pristupiti jednom i drugom. Znati i poštivati svakog u onom što jest, znači i razlikovati. Dijeliti je jedno – razlikovati drugo. Nas su stari učili: *Qui bene distinxit, bene docet* (dobro uči tko dobro razlikuje, op. a). Ali, uza sve te konkretnе okolnosti, svima je ponuđen Krist – mir naš. I na kraju bih citirao Benedikta XVI.: "Samо ako se čovjek priznaje konačnim ciljem i samo ako je čovjek čovjeku svet i nedodirljiv, možemo imati povjerenja jedni u druge i živjeti zajedno u miru." ■

Teško je u kratkim crtama opisati ulogu i sve ono što čini vojni kapelan u mirovnoj misiji. To bi mogla biti posebna tema o kojoj bi se trebalo govoriti. Vojni bi kapelan itekako trebao imati svoje mjesto u mirovnoj misiji, koje nitko više ne bi dovodio u pitanje. Ako je gdje potreban svećenik, onda je to upravo ondje gdje su ljudi izloženi različitim stresovima i ugrozama. Da smo pomogli samo jednoj osobi da prebrodi krizu, učinili smo jako puno. A pomogli smo mnogima.

OJI, snimila Nina KRNIĆ

Načelnik Glavnog stožera OSRH general zbora Mirko Šundov uručio je 21. studenog priznanje najboljem vojniku travnja te najboljim vojnicima i dočasnicima kolovoza i rujna 2017. Svečanost je u pratinji provedbenog dočasnika prvog dočasnika Oružanih snaga RH časničkog namjesnika Dražena Klanja i prvih dočasnika postrojbi iz kojih dolaze nagrađeni organizirana u prostorijama Glavnog stožera OSRH u Zagrebu.

Priznanja su za izvanredne rezultate postignute u radu primili:

- najbolji vojnik travnja razvodnik Tomislav Tilović
- najbolji vojnik kolovoza razvodnik Marin Kožul
- najbolji dočasnici kolovoza nadnarednik Tomica Cesnik
- najbolja vojnikinja rujna pozornica Antonija Sadiković i
- najbolji dočasnici rujna stožerni narednik Mario Banović.

NAJBOLJI VOJNIK TRAVNJA I NAJBOLJI VOJNICI I DOČASNICI KOLOVOZA I RUJNA 2017.

PRIZNANJA ZA PROFESIONALAN, PREDAN I SAVJESTAN RAD

ČETVERO Pripadnika OSRH proglašeno je najboljim vojnicima i dočasnicima kolovoza i rujna 2017. Priznanje su dobili za profesionalan, predan i savjestan rad u svojim postrojbama, ali i u međunarodnim aktivnostima Oružanih snaga RH, a ujedno je uručeno i priznanje najboljem vojniku travnja 2017. "MOŽEMO IMATI RAZNOLIKU TEHNIKU I NAJBOLJU OPREMU, ALI AKO NEMAMO PRAVE LJUDE, NE MOŽEMO UČINITI NIŠTA," REKAO JE GENERAL ZBORA MIRKO ŠUNDOV

Četvero pripadnika Oružanih snaga Republike Hrvatske proglašeno je najboljim vojnicima i dočasnicima kolovoza i rujna 2017. Priznanja su dobili za profesionalan, predan i savjestan rad u svojim postrojbama, ali i u međunarodnim aktivnostima Oružanih snaga RH. Tom je prigodom uručeno i priznanje najboljem vojniku travnja 2017. razvodniku Tomislavu Tiloviću, koji je tijekom tog mjeseca bio na zadaći u misiji potpore miru Odlučna potpora u Afganistanu.

OSRH

RAZVODNIK TOMISLAV TILOVIĆ obnašao je tijekom travnja 2017. u sastavniči FP COY-a dužnost strijelca (gunner) u 1. desetini 3. voda 6. hrvatskog kontingenta. Bio je svakodnevno angažiran na redovnim zadaćama pratične vojnih i civilnih savjetnika tijekom obnašanja njihovih zadaća u radu s ANA ANCOP-om i ostalim snagama sigurnosti u Afganistanu

Tijekom svojeg rada pokazao je visoku profesionalnost u odnosu prema nadređenima i savjetnicima koje je pratio i za čiju se sigurnost brinuo. Zbog kvalitetno održanih zadaća u nekoliko je navrata pohvaljivan. Time je pokazao pozitivan primjer ostalim vojnicima u sastavu Voda kao i Multinacionalne satnije. Posebno je bio angažiran na održavanju opreme i naoružanja kojima je Vod bio zadužen, u prvom redu na održavanju strojnica koje su jedno od važnijih naoružanja u njegovu sastavu. Pomagao je i ostalim pripadnicima u održavanju njihove opreme, kao i vozačima na održavanju vozila koja su u svakodnevnoj uporabi, pri čemu je pokazao visoku motiviranost i samoinicijativu.

Razvodnik Tilović boravio je tijekom travnja 2017. određeno vrijeme u kampu Shaheen kao stalna postava osiguranja baze "Safe Haven". Tijekom smjene njegova tima došlo je do napada afganistanskih pobunjenika na instalacije i pripadnike ANA-e unutar baze. Odmah je s ostatkom Voda pristupio organizaciji obrane baze, održavanju iste te se pokazao kao jedan od pripadnika Voda koji pozitivnim stavom, motivacijom i zalaganjem radi na pravilnom odradivanju zadaća i funkcioniranju cijelog sustava rada.

Tijekom navedenih aktivnosti, kao jedini certificirani borbeni kuhar u sastavu 3. voda 6. HRVCON-a brinuo se o prehrani pripadnika, održavanju skladišta hrane, mesta spremanja hrane, zbrinjavanju otpada i ostalim higijenskim pravilima i procedurama što u pojedinim trenucima nije bila jednostavna zadaća. Tijekom izvanrednog stanja, u kampu "Safe Haven" nalazio se četrdesetak pripadnika zaduženih za sigurnost, koji su zahvaljujući razvodniku Tiloviću na vrijeme bili opskrbljeni hranom i ostalim potrepštinama. Osim toga, odradivao je sve svoje redovne zadaće vezane za obranu i osiguranje baze, čime je bio znatno više angažiran i opterećen nego ostali pripadnici Voda.

Razvodnik Tomislav Tilović primjer je izvrsnosti hrvatskog vojnika - motiviranog, obučenog i spremnog za obnašanje odgovornih dužnosti. Profesionalizam, požrtvovnost i hrabrost koju je pokazao u vrlo zahtjevnoj situaciji u međunarodnom okruženju služi na čest njezinu osobno, svim pripadnicima 6. HRVCON-a i Oružanim snagama Republike Hrvatske. Zbog toga s ponosom nosi titulu najboljeg vojnika travnja 2017.

RAZVODNIK MARIN KOŽUL pripadnik je Protupožarne eskadrile 93. zrakoplovne baze gdje obnaša dužnost zrakoplovnog mehaničara na avionima Canadair CL-415

Razvodnik Marin Kožul je u Protupožarnoj eskadrili iznimno cijenjen zbog svoje odgovornosti, stručnog rada i organizacijskih sposobnosti. Njegov predan i profesionalan rad posebno je došao do izražaja tijekom ljetnih mjeseci kroz održavanje, pripremu, obavljanje pregleda i otklanjanje kvarova na avionima Canadair CL-415, u protupožarnoj sezoni koja je ocijenjena kao sezona najintenzivnijeg djelovanja zračnih protupožarnih snaga. Posebno se to odnosi na kolovoz 2017., kad su zračne snage bile svakim danom angažirane na požarištima, a uloga razvodnika Kožula bila je pripremiti ispravnost aviona Canadair za djelovanja na požarima. Zajedno s ostatim osobljem na održavanju tehnike radio je svakodnevno do kasno u noć kako bi Canadairi ujutro bili spremni za polijetanje. Njegova je uloga pridonijela visokom stupnju ispravnosti tehnike tijekom cijele protupožarne sezone, te je time osigurao pravodoban i učinkovit rad letačkih posada u akcijama gašenja požara. Zbog svoje uloge zasluguje ponijeti naslov najboljeg vojnika Oružanih snaga RH za kolovoz 2017.

POZORNICA ANTONIJA SADIKOVIĆ nalazi se na dužnosti poslužitelja sredstava veze u Vodu za potporu Zapovjedne satnije Gardijske mehanizirane brigade, a u skladu sa Zapovijedi zapovjednika Brigade, u Odsjeku je za logistiku S-4 na poslovima MFP-a

Pozornica Antonija Sadiković svojim je hrabrim, pribranim i odgovornim ponašanjem pomogla u spašavanju unesrećene osobe. Vraćajući se automobilom s posla, 28. rujna 2017. pozornica Sadiković i njezin suprug razvodnik Dejan Sadiković, pripadnik Središta za komunikacijsko-informacijsku potporu, ugledali su prevrnuto vozilo izvan kolnika iz kojeg se čulo zapomaganje. Zaustavili su se bez razmišljanja kako bi pomogli unesrećenima.

Unatoč činjenici da je vozilo zahvatilo požar i riskirajući da i oni zadobiju tjelesne ozljede, izvukli su okrvavljenog muškarca iz vozila. Nakon što su ga izvukli na sigurnu udaljenost od vozila, pozornica Sadiković nazvala je službu 112 i obavijestila je o lokaciji nesreće i stanju unesrećenog te je pružala prvu pomoć unesrećenom zaustavljajući krvarenje iz otvorenih rana na glavi i razgovorom ublažavajući stanje šoka.

Pozornica Antonija Sadiković s ponosom može nositi titulu najboljeg vojnika rujna 2017.

OJI, snimio Tomislav BRANDT

STOŽERNI NAREDNIK MARIO BANOVIĆ obnaša dužnost dočasnika za komunikacijsko-informacijske sustave u 3. KIS Podsredištu Split, a ujedno obnaša i dužnost koordinatora za Dočasnički lanac potpore

Stožerni narednik Mario Banović u Oružane snage RH ulazi tijekom Domovinskog rata, u prosincu 1992. kao pripadnik 66. ltrd PZO-a, gdje je obnašao dužnost vojnika i zapovjednika desetine. Posebno se istaknuo tijekom rujna 2017. u pripremi i provedbi 9. Međunarodnog dočasničkog kampa (9th International Senior NCO Camp), na kojem je bio zadužen za cijelokupnu multimedijsku i komunikacijsku potporu, što je uključivalo obradu, preuzimanje i praćenje svih prezentacija gostiju predavača. Osim toga, tijekom svih deset dana Kamp-a pratio je cijelokupna dogadanja, bilježio ih i obradio ih kroz fotografije od kojih je većina korištena za objavljivanje u vojnim glasilima. Cijelu je zadnju večer Kamp-a proveo u odabiru i obradi materijala za završni CD kako bi polaznici dobili sve materijale za uspomenu.

Svi polaznici Međunarodnog dočasničkog kampa izrazili su zadovoljstvo profesionalnim pristupom i ponašanjem stožernog narednika Banovića, koje je uključivalo i angažman koji nije bio vezan samo uz multimedijsku potporu, nego i uz operativni i logistički rad. Stožerni narednik Mario Banović sve svoje dužnosti obavlja savjesno i profesionalno. Posjeduje visoke moralne vrijednosti, a izvršenje zadaće mu je uvijek na prvom mjestu. Preuzima sve poslove i zadaće struke te ih stručno i kvalitetno odraduje. Posjeduje znanja i sposobnosti koji omogućavaju kvalitetno obavljanje poslova i zadaća te vodi računa o prioritetima i zadanim rokovima. Dočasnik je koji svoje znanje nastoji što je moguće više dijeliti s kolegama kako bi se podignula razina zajedničkih znanja postrojbe.

Zbog svega navedenog, stožerni narednik Mario Banović odabran je za najboljeg dočasnika Oružanih snaga RH za rujan 2017.

NADNAREDNIK TOMICA CESNIK prvi je dočasnik 3. mehaniziranog voda 1. MS i pripadnik 1. mehanizirane bojne Tigrovi Gardijske mehanizirane brigade. Još 1991. godine pristupio je 151. samoborskoj brigadi s kojom je sudjelovao u akcijama po zapadnoj Slavoniji, Pokupskom i u VRO Oluja

Nadnarednik Tomica Cesnik svojim se bogatim iskustvom iskazao tijekom obuka i vojnih vježbi koje je provodila 1. mehanizirana satnija kao sastavni dio priprema za upućivanje u sastavu 1. HRVCON-a MS eFPBG - DEU u Republiku Litvu. Svojim znanjem i iskustvom pridonio je visokim ocjenama kojima je ocijenjen njegov Vod te je bio velika potpora zapovjedniku Voda.

Posebice je pokazao veliku profesionalnost, stručnost i organizacijsku sposobnost tijekom transporta borbenih i neborbenih vozila i materijalnih sredstava do vojnog poligona "Cincu" u Rumunjskoj gdje je održana međunarodna vojna vježba Saber Guardian 17 te prilikom povratka sredstava u Republiku Hrvatsku. Zajedno s još devetoricom pripadnika bio je u pratnji sa zadaćom osiguranja sredstava, krenuvši prije glavnine snaga i vrativši se dvadeset dana nakon glavnine snaga. Ponašanjem pravog vode, cijelo je vrijeme održavao red, stegu i moral na visokoj razini. Tijekom putovanja izvrsno je organizirao svakodnevni život i rad tima za pratnju. Iako je planirano vrijeme za odlazak bilo pet dana, na odredište su stigli nakon sedam dana, a nadnarednik Cesnik svojom je dobrom prosudbom uspješno rasporedio zalihe hrane i vode. Tijekom prijevoza nije bilo ni izvanrednih dogadaja ni štete na materijalnoj imovini zahvaljujući poduzetim mjerama fizičkog osiguranja tijekom zastanaka.

Svojim primjerom motivirao je pripadnike tima da zadaću provedu s jednakom razinom motivacije kao i prvog dana, unatoč iznimno teškim vremenskim uvjetima.

Nadnarednik Tomica Cesnik, kao najstariji dočasnik u timu, najviše je zaslужan što je zadaća transporta opreme u potpunost izvršena. Svim je dočasnicima i vojnicima postavio visoke standarde u provedbi. Njegov je način rada daleko iznad rutinskog pristupa izvršenju zadaća, a njegova pristupačnost i pozitivna energija potiču vojsku da se uzdigne na najvišu razinu u pitanju vještina, znanja i tjelesne spremnosti. Zbog svojih kvaliteta zasluzio je nositi titulu najboljeg dočasnika kolovoza 2017.

Načelnik GS OSRH general zborna Mirko Šundov pohvalio je tijekom razgovora s najboljim vojnicima i dočasnicima sve prisutne zbog njihovih iznimnih postignuća te im odsrca zahvalio u ime svih pripadnika Oružanih snaga RH. "Možemo imati raznoliku tehniku i najbolju opremu, ali ako nemamo prave ljude, ne možemo učiniti ništa," naglasio je general Šundov i rekao da je iznimno ponosan na sve izvanredne pripadnike Oružanih snaga koji rade svoje odgovorne poslove. ■

VOJNA TEHNIKA // NOVOSTI

Australski ministri obrambene industrije i obrane Christopher Pyne i Marise Payne objavili su 28. studenog odobrenje projekta opremanja KoV-a nazvanog Land 200 Tranche 2. Projekt je vrijedan 1,4 milijardu australskih dolara i odnosi se na digitalne sustave zapovijedanja, nadzora i komunikacije. Glavni poslovi vezani uz opremanje bit će povjere-

ni američkoj tvrtki Harris Communications (taktička komunikacijska mreža, uključujući kodirane radijske uređaje AN/PRC-158) i izraelskom Elbit Systemsu, koji dodatno razvija softver za sustav za upravljanje borbom (Battle Management System – BMS). Budući da je riječ o australskim podružnicama tih tvrtki, to znači održavanje i povećanje bro-

INVESTICIJA U DIGITALNU BOJIŠNICU

ja radnih mjeseta u australskoj obrambenoj industriji. Radiouređaji i BMS zajedno će tvoriti sustav za zapovijedanje bojišnicom (Battlefield Command System – BCS), koji će zapovjednicima omogućiti planiranje, praćenje, upravljanje i raščlambu vojnih operacija u realnom vremenu. Ministrica Payne istaknula je da će se tehnološki pomaci najviše vidjeti u sposobnostima za borbu na kopnu te u amfibijskim operacijama. Primjerice, BCS-om će biti povezani svi vojnici, ali on će se integrirati i s oružnim sustavima na australskim tenkovima, lakim oklopnim vozilima ASLAV i budućim borbenim oklopnim vozilima (još jedan projekt u tijeku: Land 400), te tako povećati brzinu odlučivanja i sposobnost dijeljenja informacija širom bojišnice.

Prvi dio programa Land 200, Tranche 1, podrazumijeva je kupnju prve inačice BMS-a i digitalnih radiouređaja za razinu borbenih grupa i nižu, a više od 2500 sustava podijeljeno je vojnicima ili instalirano na laka oklopna vozila Bushmaster, terence G-Wagon i srednje kamione Unimog. Tranche 3 odnosit će se na isporuku preostalih sustava s ciljem opremanja svih predviđenih zapovjedništava i postrojbi, kao i na nadopunu i modernizaciju opreme nabavljene u prvim dvjema fazama.

D. VLAHOVIĆ

PORINUTA PRVA PODMORNICA BOREJ-A

Prva nova inačica strateške nuklearne podmornice naoružane balističkim projektilima označe Borej-A za rusku mornaricu porinuta je 17. studenog u brodogradilištu Sevmaš Sevastopolj u Sjeverodvinsku. Podmornica "Knez Vladimir" bit će podvrgnuta nizu tvorničkih ispitivanja i testova te pokusnim providbama prije samog ulaska u aktivnu uporabu predviđenog za 2018. godinu. Kobilica podmornice položena je u srpnju 2012. Na zatvorenim navozima i u halama brodogradilišta Sevmaš nalaze se još četiri podmornice spomenute klase u različitim fazama gradnje, a dodijeljena su im

Foto: Ministry of Defence of The Russian Federation

imena "Knez Oleg", "Generalissimus Suvorov", "Car Aleksandar III." i "Knez Požarski".

Podmornice inačice Borej-A četvrta su generacija ruskih podmornica na nuklearni pogon. U usporedbi s prvim trima podmornicama klase Borej, uvedenim u uporabu ruske mornarice 2013. i 2014., plovila Borej-A projektirana su i građena s četirima dodatnim lansirnim cijevima, što ih čini sposobnim za nošenje ukupno 20 balističkih projektila Bulava (RSM-56). Nova inačica navodno ima i poboljšanu akustiku i bolje senzorske sustave.

M.PTIĆ GRŽELJ

OPERATIVNOST DVAJU SINGAPURSKIH LMV-a

Singapska mornarica uvela je u operativnu uporabu dva plovila projektne oznake LMV (Littoral Mission Vessel). Brodovi "Sovereignty" i "Unity" nose brojčane oznake 16 i 17, a službenu su operativnost postigli 14. studenog u mornaričkoj bazi "Changi". Drugo su i treće plovilo u klasi od ukupno osam novih LMV-a. Prvi brod u klasi ušao je u sastav RM-a Singapura 5. svibnja ove godine. Švedska tvrtka Saab Kockums AB i ST Marine zajednički su razvili i projektrali platformu nove klase za zamjenu 11 ophodnih plovila klase Fearless.

Brodovi klase dugi su 80 m, široki 12 m, gaz im je tri metra, a istisnina 1200 t. Najveća brzina prelazi 27 čvorova zahvaljujući dvama MTU 20V 4000 M93 dizelskim motorima. Temeljno naoružanje sastoji se od glavnog pramčanog topa OTO Melara 76/62 Super Rapide te 12-cijevnog sustava za okomito lansiranje MBDA VL Mica protuzračnih raketa. Letna paluba projektirana je za prihvat jednog helikoptera srednje veličine. Očekuje se da će svih osam plovila ući u uporabu do 2020. godine.

M. PTIĆ GRŽELJ

"BRISBANE" NA POKUSNOJ PLOVIDBI

HMAS "Brisbane", drugi australski PZO razarač klase Hobart, službeno je krajem studenog započeo seriju brodograđevnih ispitivanja i pokusnih plovidbi prije očekivane dostave predviđene za lipanj iduće godine. Polaganje kobilice održano je u veljači 2014., a porinut je 15. prosinca prošle godine. Prva faza pokusnih plovidbi, koja će se održati idućih tjedana, uključuje ispitivanja sustava pogona, upravljanja, nazora i navigacije broda. Druga faza slijedi 2018., kako bi se ispitao i testirao brodski borbeni i komunikacijski sustav, priopćio je 20. studenog AWD Alliance, konzorcij koji uključuje australsko Ministarstvo obrane, tvrtku Raytheon Australia kao integratora borbenih sustava,

australski ASC kao brodograditelja i španjolsku Navantiu kao nadzor i voditelja brodograđevnog dijela programa.

Prvi razarač u klasi, imena "Hobart", u operativnoj je uporabi od 23. rujna, a krajem 2018. bit će potpuno operativno spremna. Dostava trećeg i zadnjeg razarača, imena "Sydney", očekuje se krajem 2019. godine.

Plovila klase Hobart primarno su klasificirana kao razarači naoružani vođenim projektilima (DDG), a zamjenit će fregate klase Adelaide (dizajn američkih plovila klase Oliver Hazard Perry). Samo će dva broda klase Adelaide od izvornih šest s početkom 2018. ostati u aktivnoj uporabi.

M. PTIĆ GRŽELJ

DF-41 SPREMAN IDUĆE GODINE

Kineski vojni analitičar Yang Chengjun rekao je 26. studenog na televiziji CCTV (China Central Television) da se razmještanje sustava za lansiranje kineskog interkontinentalnog balističkog projektila DF-41 (Dong Feng-41) očekuje početkom iduće godine. Dosadašnja testna lansiranja projektila kineske 4. generacije, koji su njihovo najnovije strateško oružje te razine, nisu dovela ni do kakvih kvarova ili otkaza, dodao je Chengjun. Prema navodima portala People's Daily, DF-41 po tehničkim se značajkama može opisati kao rival američkom projektu LGM-30 Minuteman i ruskom RT-2PM2, obašte šeste generacije. Ima domet od 12 000 km uz odstupanje od sto metara, a može nositi šest do deset višestrukih manevarabilnih bojnih glava, što ga čini teškim za presretanje. Projektil je dug 16,5 m, promjera 2,78 m, a lansira se s mobilnih cestovnih ili željezničkih platformi.

D. VLAHOVIĆ

(I. dio)

NOVE FREGATE ZA NOVE IZAZO

Potpisivanje ugovora za gradnju prve fregate iz američkog programa FFG(X) planirano je već za proračunsku godinu 2020. U prijedlogu za proračunsku godinu 2018. za početne troškove odabira predviđeno je 143,5 milijuna dolara. Već za proračunsku godinu 2019. predviđeni se troškovi penju na 796,6 milijuna dolara, a za proračunsku godinu 2020. na milijardu i 274,5 milijuna dolara. Nakon toga troškovi će rasti još više jer se planira nabava barem dviju fregata godišnje. Zanimljivo je da se ratna mornarica nije očitovala koliko FFG(X) fregata namjerava kupiti, tek da razmatra kupnju od osam do 30. To je izazvalo lavinu kritika jer ni specifikacije za novu fregatu baš nisu precizne. Zapravo se kaže da bi trebala imati sve mogućnosti kao i LCS (Littoral Combat Ship) brodovi, uz znatno povećane mogućnosti PZO djelovanja. Ipak, ta nedefiniranost je

Hoće li se Amerikanci odlučiti za domaći ili europski dizajn fregate? Saznat ćemo početkom iduće godine

donekle razumljiva, jer su Amerikanci odredili da će birati između već gotovih projekata, dakle, neće tražiti potpuno novo rješenje.

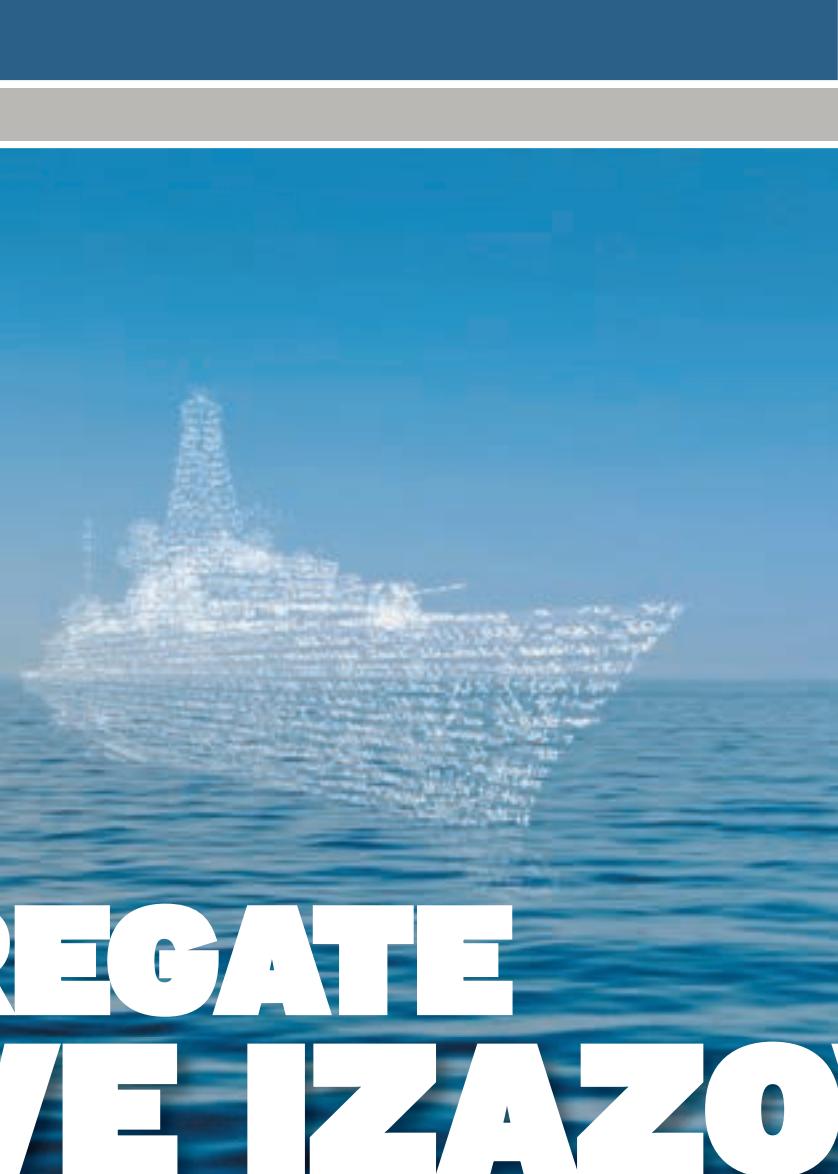
SAMO PROVJERENO

Američka mornarica treba brod koji će moći samostalno djelovati u područjima niske razine opasnosti ili kao dio veće skupine brodova u područjima visoke razine opasnosti. FFG(X) fregate moraju biti sposobne za djelovanje po ciljevima u zraku, na površini mora i pod morem. Mogućnost djelovanja po ciljevima na kopnu ne spominje se, no zato se spominje EMW (Electromagnetic Maneuver Warfare) sposobnost. To znači mogućnost elektroničkog djelovanja, pasivno kroz izviđanje, i aktivno kroz ometanja. Iako mornarica još nije točno odredila istisninu i dimenzije FFG(X), jasno je dano do znanja da moraju biti veće od LCS brodova.

Kako bi se ubrzao odabir i smanjili troškovi gradnje, mornarica je u svojem zahtjevu posebno naglasila da očekuje uporabu samo već provjerenih tehnologija i u praksi dokazanih sustava na drugim ratnim brodovima. Projekt i ugrađeni sustavi mogu biti i stranog podrijetla, ali će isporučitelj morati naći američkog partnera koji će ih proizvoditi u SAD-u. Za razliku od LCS programa, u kojem su odabrane dvije različite klase brodova (*klasična klasa Freedom i trimaranska Independence*), mornarica je jasno dala do znanja da će postojati samo jedan pobjednik i samo jedan isporučitelj.

NEDOSTATAK PZO-a

Po sadašnjoj klasifikaciji brodova, američka ratna mornarica u velike svrstava nosače zrakoplova, krstarice (CG) i razarače (DDG). U male brodove svrstavaju se fregate (FFG), brodovi

Američka ratna mornarica hitno treba nove višenamjenske fregate kao zamjenu za otpisane iz klase Oliver Hazard Perry. Toliko hitno da su spremni prihvatići već gotov projekt kako bi što više skratili rokove razvoja i smanjili troškove. Stoga je natječaj otvoren i za američke i za strane ponuditelje

za priobalno djelovanja, nisu pogodni za otvorena mora i oceane. Međutim, novi odnosi snaga na Tihom i Indijskom oceanu donose i nove zahtjeve. Jedan od zahtjeva jest i "pokazivanje zastave", dakle, snage svoje mornarice saveznicima i potencijalnim protivnicima. Fregate klase Oliver Hazard Perry (zadnja američka povučena je iz operativne uporabe 2015.) bile su odlični brodovi za tu namjenu. LCS-i zbog slabijih maritimnih odlika baš i nisu. Kolika je potreba za fregatama najbolje pokazuje podatak da su se pojavile čak i ideje da se dio fregata Oliver Hazard Perry vrati u operativnu uporabu. Nakon njihova povlačenja iz operativne uporabe mornarica je od planirana 52 mala ratna broda trenutačno spala na samo 20 – devet LCS-a (sredinom prosinca 2017. u operativnoj se uporabi očekuje deseti, op. ur.) i 11 lovaca mina. Povećanjem broja LCS-a problem djelovanja na otvorenim morima i oceanima neće biti ništa manji, stoga je itekako razumljivo da je vrh američke ratne mornarice spremna ići i prečaćima kako bi što prije dobio nove fregate.

SAMOSTALNI PROGRAM

Mornarica je program FFG(X) odabira pokrenula još 2014. godine, kad je zaključeno da LCS brodovi neće moći zadovoljiti sve potrebe. Tad je rečeno da će se planovi nabave LCS-a smanjiti s prvotno planiranih 59 na 32 te se prvi put spominje mogućnost kupnje 20 fregata. U prosincu 2015. pojavile su se vijesti da će odluka o broju fregata biti donesena ovisno o brzini kojom će biti odabrane, u omjeru 28 LCS-a i 12 fregata do 30 LCS-a i 10 fregata. Što prije počne gradnja fregata, prije će biti obustavljena gradnja LCS-a, objavljeni su mediji i analitičari, pa će i više novca biti na raspolaganju za gradnju FFG-a. Kao jedna od opcija spominjala se i mogućnost da buduće fregate budu tek povećani LCS-i. Tvrtka Austal, graditelj klase Independence, objavila je 8. listopada da je dobila narudžbu 15. katamaranskog LCS-a u klasi, ukupno 29., i to su sve brodovi odobreni zaključno s proračunom za FY (fiskalnu godinu) 2017. Najnoviji proračun za FY 2018 potvrđen početkom studenog ove godine za nove LCS-e odvaja 1,5 milijardu dolara, što je otprilike dovoljno za gradnju četiri brodova. Ta je svota svojevrsno

iznenađenje, jer je mornarica izvorno tražila 900 milijuna dolara manje! Dakle, broj LCS-a mogao bi se popeti na 33. No, istodobno su donositelji odluka udovoljili i već navedenom zahtjevu da se za program novih fregata odvoji 143,5 milijuna dolara.

LCS KAO LOVAC MINA?

Inače, mornarica je u projekcijama tražila da FFG(X) program bude potpuno samostalan, bez ikakve poveznice s LCS-om. Predlaže se i mogućnost da brod bude ili povećani LCS, ili prilagođeni postojeći projekt, američki ili strani. Nedavno je mornarica оформila posebno tijelo, *Frigate Requirement Evaluation Team* s ciljem da analizira potrebe i predloži kriterije za odabir FFG(X)-a. S obzirom na to da će se birati između već gotovih projekata, bit će zanimljivo vidjeti kako će taj tim uspjeti postaviti kriterije. Vjerojatno će biti podosta rastezljivi.

Iako predlaže da se FFG(X) program odvoji od planova za gradnju LCS-a, američka ratna mornarica slaže se da se nakon odabira i početka gradnje prve nove fregate obustavi narudžba LCS-a.

Mornarica očekuje da će do FY 2020 dovršiti odabir FFG(X)-a i moći naručiti prvi brod.

Trenutačni planovi američke ratne mornarice predviđaju 40 malih ratnih brodova. To bi značilo da bi se uz 32 ili 33 LCS-a moglo kupiti samo osam ili sedam FFG(X)-a. Zbog toga većina američkih analitičara vjeruje da će američka mornarica pokušati povećati broj novih fregata tako što će reći da će njima ostvariti predviđeni broj od 52 mala ratna broda. No, to bi značilo otpis svih lovaca mina, pa bi se ta zadaća prebacila na LCS-e.

"OTVORENA VRATA"

U izvornim planovima za LCS-e navodi se da moraju biti sposobni samostalno čistiti minska polja, i to u plitkim priobalnim vodama gdje se mogu suočiti sa svim tipovima protubrodske mina. Tu je i zahtjev mornarice da LCS brodovi moraju imati odgovarajuću čvrstoću i odlike trupa. Zato su opremljeni *Mine Counter-Measure* modulom. Po procjeni mornarice, to je više nego dovoljno da preuzmu zadaće koje su do sada obavljali lovci mina.

Prebaceli su se LCS-ovi na zadaće protuminske borbe, otvoriti će se slobodan prostor za nabavu dvadesetak FFG(X)-a. S obzirom na to da su planovi da se prva naruči već u FY 2020., druga u FY 2021., a od FY 2022. svake proračunske godine po dvije, to bi značilo da bi zadnja narudžba za zadnje dvije trebala biti u FY 2031. No, mornarica za sada ne spominje takav rok, što vojni analitičari tumače kao ostavljanje "otvorenih vrata" za povećanje narudžbe. Prema zadnjim informacijama, ponuđači bi svoje konceptualne dizajne trebali dostaviti do 18. prosinca ove godine, a odabir će uslijediti početkom 2018. godine.

BORBENE ODLIKE

Američka ratna mornarica nikad dosad nije imala problema s postavljanjem zahtjeva vezanih uz borbene odlike svojih budućih brodova. Zapravo bi uvijek postavila najviše moguće i nadala se da će ih ponuđači dosegnuti. No, to je moguće kad projekt kreće od *praznog papira* što projektantima omogućuje da brod oblikuju oko zahtijevanih borbennih sustava.

 RATNA MORNARICA

No, ovaj je put sasvim drugčije. Mornarica prvi put mora svoje zahtjeve prilagoditi već postojećim projektima. U takvom slučaju riječi "mora" i "ne smije" nisu baš poželjne. Više se rabe zahtjevi "trebao bi imati", "poželjno je", itd. Naravno, neki će se glavnii zahtjevi morati poštivati.

Osnovni su zahtjevi da će FFG(X) morati imati mogućnost djelovanja po ciljevima u zraku, na morskoj površini i ispod nje, te elektroničkog djelovanja. Onaj "G" u oznaci znači da će dobiti PZO raketni sustav solidnih borbenih mogućnosti. Morat će imati i najmodernejjie sustave za elektroničko izviđanje i ometanje.

Trenutačno najveću pažnju privlači PZO raketni sustav. Kako se za FFG(X) neće razvijati novi borbeni sustavi, ni PZO sustavi, morat će se odabrati

LCS klase Freedom.
Njegova povećana inačica mogla bi biti jedini autohtonii američki kandidat za FFG(X)

između već postojećih. Ako brodovi budu morali imati tek mogućnost blijske samoobrane, onda je vjerojatan raketni sustav Evolved SeaSparrow Missile (ESSM) Block 2. No, nije isključeno ni da će mornarica zahtijevati i sustav nešto većeg dometa, što znači Standard Missile-2 (SM-2) projektil. Još je vjerojatnije da će se odlučiti za obje mogućnosti, što će značiti ugradnju višenamjenskog okomitog lansera. Takvi lanseri zahtijevaju značajan prostor ispod glavne palube. PZO raketni sustav većeg dometa traži i odgovarajuće radare koji će omogućiti motrenje na dovoljno velikim udaljenostima.

NIKAKO MALI BRODOVI

Zanimljivo je da među dosad objavljene zahtjeve spadaju i podjednake mogućnosti djelovanja na otvorenim

Ilustracija: Lockheed Martin

PZO projektil Standard Missile-2 (lijevo) trebao bi biti osnovno protuzračno oružje FFG(X). Druga je opcija projektil Evolved Sea Sparrow Missile (desno)

čak i nosače zrakoplova. I spremnici za gorivo imat će dovoljno zapremnine da se osigura dostatno velika autonomija djelovanja, prije svega doplov. Kako bi održale korak s nosačima zrakoplova, fregate će imati brzinu krstarenja od najmanje 28 čvorova pri 80 % pune istisnine, te najmanji doplov od 3000 nautičkih milja pri brzini krstarenja od 16 čvorova. Kako broj posade ne bi bio veći od 200 članova, podrazumijeva se vrlo visok stupanj automatizacije. Svi ti zahtjevi ukazuju na to da FFG(X) fregate neće moći biti mali brodovi.

CIJENA - NEPOZNATA

Troškovi nabave FFG(X) fregata jedna su od tema o kojima američka ratna mornarica još uvijek nerado govori. To i nije čudno jer je cijeli program poprilično nedefiniran, pa je i svako procjenjivanje troškova tek čisto nagađanje. Pritom treba naglasiti da je cijena suvremenog ratnog broda nekoliko puta niža od cijene elektroničkih i oružanih sustava koji se na njega postavljaju. Tako da će tek definitivni odabir radarskih, elektrooptičkih i sustava za elektroničko djelovanje, te oružanih sustava dati preciznu cijenu. Za usporedbu, spomenimo da je cijena LCS-a, ovisno o klasi, od 432 do 437 milijuna dolara po brodu. Sa znatno moćnjim naoružanjem i boljim elektroničkim sustavima pojedinačna cijena FFG(X) fregate neće biti niža od 500 milijuna, samo može biti puno viša.

Indikativno je da mornarica za FY 2020, za kad je planirano potpisiva-

nje ugovora za gradnju prve fregate, planira za FFG(X) izdvajati milijardu i 274,5 milijuna dolara.

NOVI NAČIN ODABIRA

Pitanje cijene dovodi nas do najzanimljivijeg dijela – odabira. Već smo nekoliko puta naglasili da je američka ratna mornarica, kako bi što prije pokrenula gradnju FFG(X) fregata, spremna napraviti presedan u odabiru. Umjesto uobičajene procedure po kojoj mornarica objavi precizne zahtjeve, te potom očekuje da potencijalni isporučitelji ponude projekt koji ih zadovoljava, ovog puta je sve drukčije. Brzina odabira zahtjeva da se odabere gotov projekt. Mornarica je objavila da bi standardni način odabira s izradom potpuno novog projekta produljio cijeli proces najmanje do FY 2023. A to joj je predugo. Oni žele prvu fregatu naručiti već u FY 2020.

Zbog toga su se odlučili za *parent-design* pristup. On znači odabir već gotovog projekta koji bi se potom prilagodio zahtjevima američke ratne mornarice. Pri tome će se američka ratna mornarica osloniti na iskustvo obalne straže koja je takvim pristupom odabrala brodove za program *Fast Response Cutter*, a po istom principu odabrat će i novi ledolomac za polarna područja.

Svesni da američka brodogradilišta nisu navikla na takav pristup, te da u pravilu nemaju gotove projekte koje bi mogli ponuditi, naručitelji podrazumijevaju da će za odabir ravnopravno konkurirati i strana

LCS klase Independence u većoj se inačici također spominja kao moguća nova fregata, no čini se da je General Dynamics od toga odustao

Proturaketni sustav SeaRAM Mk-15 vjerojatni je izbor za blisku proturaketnu obranu

brodogradilišta. Pod tim se prije svega misli na europska koja imaju vrlo velik broj projekata, ponajprije razvijenih za svjetsko tržište.

EUROPSKI BROD?

Iako to neće biti formalni kriterij, mornarica po svemu sudeći preferira projekt koji nije samo "na papiru" (ili bolje rečeno na monitoru), već je iskušan i na moru. Takav pristup dodatno smanjuje tehničke i tehnološke rizike, te još više skraćuje rok početka gradnje. Jedini zahtjev koji Amerikanci imaju prema stranim isporučiteljima jest da nađu američke partnere koji bi preuzeли gradnju fregata u američkom brodogradilištu. To znači da se strana brodogradilišta i tvrtke koje isporučuju opremu moraju unaprijed obvezati da su spremni na potpuni prijenos tehnologija.

Mjera smanjenja tehnološkog rizika jest i odluka da će se na FFG(X) fregatama rabiti samo provjereni elektronički i oružni sustavi. No, to nije nikakav nedostatak jer su ti sustavi na američkim ratnim brodovima znatno bolji nego na onima u drugim ratnim mornaricama. Dapače, veliki broj američkih radarskih i oružnih sustava nalazi se na brodovima drugih ratnih mornarica. Dovoljno je da se s razarača klase Zumwalt preuzme radarski sustav AN/SPY-3 u kombinaciji s PZO raketenim sustavom RIM-162 Evolved Sea Sparrow Missile. Kao najvjerojatniji izbor spominje se Enterprise Air Surveillance Radar 3 tvrtke Raytheon. Slična je situacija i sa sustavima za elektroničko djelovanje, aktivnim i pasivnim sonarima, protubrodskim vođenim projektilima... Na američkim krstaricama i razaračima nalaze se najsuvremeniji sustavi, ili je u završnoj fazi odabir njihova nasljednika. Takav je slučaj s protubrod-

Zadnja američka fregata klase Oliver Hazard Perry povučena je iz operativne uporabe 2015. Na fotografiji je USS "Elrod" na svečanosti umirovljenja u siječnju te godine

FFG(X) morat će imati hangar za smještaj barem jednog helikoptera MH-60R

RATNA MORNARICA

Foto: US Navy

skim vođenim projektilom RGM-84 Harpoon kojeg će uskoro zamijeniti AGM-158C LRASM.

AMERIČKE PONUDE

Parent-design pristup izazvao je nemale kritike u američkoj stručnoj javnosti. To ne čudi jer američka brodogradilišta nisu navikla na takav način poslovanja. Stoga je njihova ponuda za FFG(X) projekt vrlo ograničena.

Kao najizglednije spominjale su se mogućnosti da Lockheed Martin i Marinette Marine ponude povećanu izvedenicu njihova LCS-a klase Freedom te da General Dynamics ponudi izvedenicu povećane klase Independence. Pritom bi General Dynamics imao znatno teži posao jer je njihov Independence trimaran. Iako je australska tvrtka Austal dokazala da se mogu graditi i veliki katamarani i trimarani, američka ratna mornarica nije najsretnija s klasom Independence. Da nova fregata neće biti trimaran 15. su studenog potvrdili izvori iz samog General Dynamicsa, koji su priopćili da će tvrtka ponuditi dizajn u suradnji sa španjolskom Navantiom, a to je F-100 ili F-110 (više o tome u idućem nastavku, op. ur.). Lockheedova i Marinettina klasa Freedom ima klasičan trup. No, problem je u tome što je po-

Indikativno je da mornarica za FY 2020, za kad je planirano potpisivanje ugovora za gradnju prve fregate, planira za FFG(X) izdvojiti milijardu i 274,5 milijuna dolara

Potreba američke mornarice za fregatama sad je tolika da se čak spominjao i povratak iz mirovine nekih iz klase Oliver Hazard Perry. Na fotografiji je USS "Vandegrift" ispred San Diega

većani Freedom projekt velikog rizika s obzirom na to da je još u fazi razvoja te da ne postoji niti jedan izgrađeni brod po njemu.

TOČKA NA ROKOVE

U nedostatku gotovih projekata američka su brodogradilišta i korporacije u čijem su vlasništvu započeli lobiranje za produljenje rokova, a kako bi dobili na vremenu da ili dovrše razvoj svojih projekata ili izlobiraju povratak na uobičajen postupak odabira koji bi išao njima u korist.

Tako je kontraadmiral Ron Boxall u svibnju 2017. na saslušanju pred potkomitetom House Armed Services Kongresa izjavio da Frigate Requirement Evaluation Team prolazi ponovljenu procjenu zahtjeva koje će FFG(X) fregate morati zadovoljiti.

Američkim brodogradilištima i tvrtkama zasigurno se svidjela njegova izjava da su analize ponude, 2014. i danas, pokazale da na tržištu ne postoji projekt (američki ili strani) koji bi u potpunosti zadovoljio sve kriterije za FFG(X). No, kontraadmiral Boxall nadodao je da američka ratna mornarica provodi proces dubinske analize svih potencijalnih projekata kako bi vidjela koliki bi bili troškovi njihova prilagođavanja potrebama mornarice.

Ipak, činjenica da će kandidati svoje konceptualne dizajne morati dostaviti do 18. prosinca stavila je točku na nade američke brodogradnje o eventualnom produljenju rokova, što pokazuje i savezništvo General Dynamicsa sa Španjolcima.

PODMORNICE KAO PRIORITET

Zanimljivo je da se Boxall u svojem izlaganju često pozivao na potrebe i zahtjeve američke ratne mornarice u FFG(X) projektu, one iste koje još nisu službeno javno objavljeni. Za sada se zna da će morati imati letnu palubu i hangar za smještaj jednog helikoptera MH-60R i dvaju čamaca 7M RHIB. Za protupodmorničku borbu FFG(X) rabit će sonare AN/SQS-62 Variable Depth Sonar, AN/SLQ-61 Light Weight Tow i TB-37 Multi-Function Towed Array, čije će upravljanje biti objedinjeno kroz AN/SQQ-89F Undersea Warfare / Anti-Submarine Warfare Combat System. To je poprilična količina najsvremenijih sonarnih sustava pa se može zaključiti da će protupodmornička borba biti prioritet za FFG(X) fregate. Zanimljivo je da se osim MH-60R helikoptera ne spominju torpedne cijevi za protupodmorničke vođene torpede. ■

(nastavit će se)

**MINISTARSTVO OBRANE
REPUBLIKE HRVATSKE
UPRAVA ZA LJUDSKE POTENCIJALE**

Na temelju članka 27. stavka 3. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 73/13, 75/15 i 50/16) i točke II. Odluke o osnivanju Povjerenstva za utvrđivanje prijedloga izbora kandidata za popunu slobodnih ustrojbenih mesta na temelju internog oglasa, KLASA: 023-03/14-03/1, URBROJ: 512-01-14-103 od 19. veljače 2014., objavljuje

**INTERNI OGLAS
za popunu radnih mjesta u
Samostalnoj službi za unutarnju reviziju**

1. VIŠI UNUTARNJI REVIZOR ZA SUSTAVE I PROCESE UPRAVLJANJA PROJEKTIMA, 1 izvršitelj

Uvjeti:

- preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili specijalistički diplomske stručne studije društvenog, humanističkog, tehničkog ili prirodnog smjera
- vrsta/čin: brigadir
- VSSp: D01PC63.

Ostali stručni uvjeti:

- ovlašteni unutarnji revizor u javnom sektoru, znanje stranog jezika, znanja iz domene obuke, operacija i potpore OSRH te upravljanja projektima i rada trgovackih društava iz nadležnosti.

2. VIŠI UNUTARNJI REVIZOR ZA FUNKCIONALNE SUSTAVE I PROCESE, 1 izvršitelj

Uvjeti:

- preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili specijalistički diplomske stručne studije ili preddiplomski sveučilišni studij ili stručni studij u trajanju od najmanje tri godine društvenog, humanističkog, tehničkog ili prirodnog smjera.
- vrsta/čin: pukovnik
- VSSp: D01PC53.

Ostali stručni uvjeti:

- ovlašteni unutarnji revizor u javnom sektoru, znanje stranog jezika, znanja iz domene obuke, operacija i potpore OSRH.

Kandidati osim propisanih uvjeta moraju ispunjavati uvjete iz članka 34. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske.

Prijave s dokazima o ispunjavanju navedenih uvjeta zainteresirani kandidati mogu dostaviti na adresu: Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Uprava za ljudske potencijale, Stančićeva 6, 10 000 Zagreb.

Rok za podnošenje prijava je 14 (četrnaest) dana od dana objave oglasa u Hrvatskom vojniku.

RATNO ZRAKOPLOVSTVO

Foto: USAF

Prvi operativni borbeni let Libertyja, izveden u Iraku 12. lipnja 2009. u sastavu 362. ekspedicijске izvidničke eskadrile. Glavni optički senzori nalaze se u zakretnom kućištu koje je na fotografiji vidljivo na trbuhu aviona

ŠPIJUN

PRAKTIČNI ŠPIJUN

MC-12W Liberty američki je zrakoplov za obavještajno djelovanje, nadzor i izviđanje, razvijen iz provjerene platforme u skladu s potrebama oružanih snaga za operacije u Afganistanu i Iraku

Osnova za Liberty dobro je poznata: avion King Air tvrtke Hawker Beechcraft (danas Beechcraft Textron), izvorno laka putničko-transportna platforma za srednje visine. Često se koristi za specijalne namjene, a američko zrakoplovstvo (USAF), te civilne i vojne institucije imaju ga u raznim transportnim inačicama pod oznakom C-12 Huron.

Početak proizvodnje King Air-a 90 datira još u 1964. godinu. C-12 Huron, izgrađen na osnovi inačice King Air 200, stigao je 1974., sukladno narudžbi KoV-a SAD-a. Vojska je osamdesetih godina nabavila niz aviona za otkrivanje i prislушкиvanje komunikacijskih signala (*Signal Intelligence – SIGINT*) na osnovi King Air-a 200. Bili su to Huroni pod oznakama RC-12 D, G i H Guardrail. Razrada inačica nastavljena je i tijekom devedesetih, kad su naručeni posebno prilagođeni izvanserijski avioni King Air 200 s jačim motorima i pojačanim zmajem. Poznati su pod oznakama RC-12 K, N i P, a priključila su im se i tri RC-12Q s funkcijom komunikacijskog releja, koja su nastala pregradnjom RC-12P.

HITNA NABAVA

Ratovi u Afganistanu i Iraku prisilili su Sjedinjene Američke Države na povećanje ionako golemyh vojnih kapaciteta, i to praktički na svim poljima. Jedno se odnosilo na brzo ojačanje kapaciteta obavještajnog djelovanja, nadzora i izviđanja (*Intelligence, Surveillance and Reconnaissance – ISR*), za što je ministar obrane u travnju 2008. osnovao posebnu radnu skupinu. Skupina je došla do zaključka da je oružanim snagama potreban novi ISR zrakoplov s posadom i preporučila C-12 kao njegovu osnovu. Reakcija nadležnih bila je vrlo brza i zrakoplovstvo je već u srpnju 2008. počelo nabavu 37 aviona MC-12W Liberty, a samo osam mjeseci

SAD je tijekom osamdesetih nabavio niz SIGINT aviona na osnovi King Air 200. Postali su poznati pod zajedničkim imenom Guardrail

Foto: USAF

RATNO ZRAKOPLOVSTVO

Foto: USAF

ci poslje prvi su stigli na područje operacija. Prvi operativni borbeni let Libertyja izведен je 12. lipnja 2009. u Iraku, u sastavu 362. ekspedicione izvidničke eskadrile. Svih 37 aviona nije bilo jednako. Flotu je činilo sedam (ili osam, ovisno o izvoru) letjelica u inačici na osnovi rabljenih King Air-a 350, a preostalih 30 (ili 29) bili su novoproizvedeni i inačice su aviona povećanog doleta King Air 350ER. Svi su do 2010. postali raspoloživi za operativnu uporabu i raspoređeni su u 427. i 489. izvidničku eskadrilu, koje su dio 9. izvidničke pukovnije (Wing) u bazi "Beale", Kalifornija.

Avioni su za potrebe operacija u Iraku i Afganistanu raspoređivani u posebne ekspedicione eskadrile. Ondje su MC-12W bili vrlo zaposleni: podatak iz 2012. govori da su te godine obavili 24 % svih USAF-ovih zračnih borbenih operacija, odnosno 73 % svih izvidničkih letova. Usto, tijekom karijere u sastavu USAF-a imali su 400 000 borbenih sati naleta i sudje-

**Pogon MC-12W
čine dva
Pratt & Whitneyjeva
turbopropelerska
motora PT6A-60A
izlazne snage po
1050 KS**

**C-12 Huron je od 1974.
u KoV-u SAD-a, a s
vremenom je ušao i u
sastav drugih grana
i rođova. Avion na
fotografiji ima oznake
Marinskog korpusa**

lovali su u 79 000 borbenih zadaća, a prema objavi iz studenog 2014., posade MC-12W pomogle su u likvidaciji ili zaobljavljivanju 8000 terorista i otkrivanju 650 ilegalnih spremišta naoružanja.

BOGATA OPREMA

Osnovna je zadaća MC-12W prikupljanje video i SIGINT podataka te njihova

obrada, analiza i prenošenje u realnom vremenu snagama na bojištu. Avion je stoga opremljen specijalnom i dobrim dijelom klasificiranom opremom. Glavni optički senzori nalaze se u zakretnom kućištu na trbuhu aviona, a riječ je o WESCAM-ovu sustavu MX-15DiD L3 s TV kamerom, termovizijskom kamerom, laserskim

Foto: US Navy

Foto: USAF

Unutrašnjost Libertyjeve kabine može se vidjeti na USAF-ovim službenim fotografijama. Avion je razvijen na dobro poznatoj platformi

Foto: USAF

Liberty više nije potreban USAF-u, koji ga je prepustio Nacionalnoj gardi, KoV-u i Zapovjedništvu za specijalne operacije

označivačem ciljeva i laserskim IC pokazivačem vidljivim kroz naočale za noćno gledanje i termovizijske kamere. SIGINT dio prepoznatljiv je po mnoštву antena postavljenih na trupu, dok je na leđima aviona antena za satelitsku komunikaciju. Avionu MC-12W za obranu služi sustav za uzbunjivanje na djelovanje PZO

sustava te vjerojatno ima i opremu za ometanje raketa, barem u obliku lansera mamaca. Uz dva pilota, Liberty u trupu prevozi još dva operatera sustava. Prvi je operater optičkih senzora, koji promatra ciljano područje i komunicira s vlastitim snagama na tlu, a drugi je operater taktičkih sustava, koji nadzire rad opreme. Prema

USAF-ovim službenim stranicama, oprema i ugradnja stajale su deset milijuna dolara po kompletu, odnosno 17 milijuna dolara kad se uračuna i avion.

DOBRE PERFORMANSE

MC-12W dug je 14,2 m, raspon krila iznosi 17,6 m, a njihova površina 28,8 m². Najveća poletna masa za inačicu na osnovi King Aira 350 iznosi 6803 kg, a za onu na osnovi King Aira 350ER iznosi 7484 kg. Sukladno namjeni aviona, njegov je ključni parametar trajanje neprekidnog leta. Prva inačica može neprekidno biti u zraku do šest sati, a druga, koja ima više goriva, dulje od osam sati. Preneseno u dolet, to iznosi 2788 km, odnosno 4445 km. Primjerice, MC-12W (350ER) može iznad ciljanog područja ostati oko sedam sati te preletjeti 100 milja (185,2 km) nazad u bazu uz pričuvu goriva za više od 45 minuta. Spomenuti brojevi nisu nešto posebno u usporedbi s besposadnim letjelicama od kojih neke mogu ostati u zraku danima. No, prednost Libertyja je što u pravilu može nositi puno više opreme, ima bolji pregled situacije i veću samostalnost zbog prisutne posade. Ljudski faktor ipak ograničava uporabu aviona na slabije branjen zračni prostor. Posebnost je MC-12W u odnosu na druge u klasi sposobnost letenja malim brzinama i na malim visinama, ali i sposobnost krstarenja pri brzini od 555 km/h i na visini od 10 600 m. Pogon čine dva Pratt & Whitneyjeva turbopropellerska motora PT6A-60A izlazne snage po 1050 KS.

U UPORABI KOV-a

Promjena situacije u Iraku i Afganistanu te smanjenje opsega američkih operacija u tim zemljama odrazili su se i na uporabu Libertyja. Prema službenim podacima na internetskim stranicama USAF-a, pod njegovom je kapom 2015. u uporabi ostalo samo 13 tih aviona, a do kraja 2016. svi su trebali biti prebačeni u Zračne snage Nacionalne garde (Air National Guard), točnije u 137. pukovniju (Wing) za popunu gorivom u zraku, smještenu u Oklahomi. Preostali su u isto vrijeme prebačeni na uporabu u KoV SAD-a i Zapovjedništvo za specijalne operacije.

Kopnena vojska SAD-a provodi modifikaciju svojih MC-12W u platformu s prefiksom EMARSS-M (*Enhanced Medium Altitude Reconnaissance and Surveillance System – Multi-Intelligence*). Imat će manje-više jednaku namjenu i sposobnosti kao dosad, ali bit će posebno opremljena prema

Foto: US Army

Kopnena vojska SAD-a provodi modifikaciju svojih MC-12W u platformu s prefiksom EMARSS-M. Fotografija s testiranja u svibnju 2013.

Foto: MoD UK

RAF u floti ima Shadow R1, prema namjeni i opremi vrlo sličan Libertyju

RATNO ZRAKOPLOVSTVO

zahtjevima KoV-a. Posao je dobila tvrtka L-3 Communications. Riječ je o nastavku projekta EMARSS pokrenutog još 2010 godine. KoV je time trebao dobiti ISR zračne platforme slične MC-12W, namijenjene u prvom redu za otkrivanje improviziranih eksplozivnih naprava, pod imenom MC-12S EMARSS-S. Projekt je, međutim, sporo napredovao: prototip je poletio 2013., a uporabu su dodatno odgodile administrativne nesuglasice USAF-a i KoV-a oko nadležnosti nad avionima.

Flotu aviona EMARSS-M u početku bi trebalo činiti 12 letjelica, uz mogućnost još 20, od čega osam otpada na modificirane MC-12W. Projekt će obuhvatiti još najmanje dvije specijalizirane inačice King Aira 350 razvijene za rat u Afganistanu. Nije jasno hoće li projekt uključivati i novoproizvedene letjelice.

DOSTUPNI PODACI

Detalji opreme EMARSS-a S i M nisu javni, osim generičkog opisa da će imati elektrooptički i termovizujski

flotu aviona EMARSS-M u početku bi trebalo činiti 12 letjelica, uz mogućnost još 20, od čega osam otpada na modificirane MC-12W

Modificirani MC-12 u novoj inačici EMARSS pušta mamce na jednom od testiranja

senzor, sustav za prikupljanje komunikacijskih obaveštajnih podataka (kod S inačice riječ je o signalima širokog spektra), precizni geolokacijski sustav, komunikacijsku opremu s uređajima koji djeluju u vidnoj crti i preko nje te sustav za samoobranu. Sustav je povezan s kopnenim radnim stanicama za obradu podataka naziva DCGS (*Distributed Common Ground System*). Postoje još dvije inačice EMARSS-a koje su također ugrađene na King Air: EMARSS-G namijenjen geografskom obaveštajnom radu i nadzoru većih prostora (*Geographical Intelligence With Wide Area Surveillance*). Opremljen je tzv. laserskim radarem (LIDAR) za precizno 3D mapiranje te optičkim HD blokom. EMARSS-V opremljen je kao inačice S ili M, uz dodani radar s mogućnosti otkrivanja pokretnih ciljeva na zemlji pod nazivom VADER (*Vehicle and Dismount Exploitation Radar*).

U VELIKOJ BRITANIJII

Britansko ratno zrakoplovstvo (*Royal Air Force – RAF*) u floti ima King Air

350, prema namjeni i opremi vrlo sličan Libertyju. Naziv mu je Shadow R1, a najznačajnija poznata razlika u opremi u odnosu na MC-12W optički je senzor širokog kuta gledanja (*Wide Area Surveillance – WAS*) usmjeren prema naprijed. Smješten je u kućištu na trbuhi aviona, ispred standardnog kućišta za optiku. Može se koristiti za otkrivanje improviziranih eksplozivnih naprava i pregled nazočnosti protivničkih boraca na nekom području (*pattern-of-life intelligence*). Velika Britanija nabavila je još 2007. po hitnom postupku za potrebe operacija u Afganistanu šest letjelica. U Strateškom pregledu obrane (*Strategic Defence and Security Review*), 2015. objavila je da će nabaviti još dvije te da će djelovati u sklopu 14. eskadrile iz baze "Waddington". Očito je da britanska vojska iznimno cijeni taj sustav jer je u zadnjem Strateškom pregledu obrane rok uporabe Shadowa R1 produljen do 2035. godine. Prema vijestima od ovog ljeta, Raytheon priprema modernizacijski paket kako bi Shadow i u budućnosti ostao relevantan. ■

GDJE JE GRANICA?

Snajperska djelovanja i snajperisti oduvijek su izazivali pozornost javnosti: stručne, ali i one koju vojna pitanja, problematika naoružanja i sl. zanimaju isključivo amaterski. Zanimljivi su zbog svoje iznimne učinkovitosti, specifične vještine koju moraju posjedovati, ali i hladnokrvnosti te samozatajnosti koja gotovo graniči s tajnovitosti. Sve su to značajke koje snajperist mora posjedovati kako bi mogao preživjeti na bojišnici, a na svojevrstan način stvaraju i specifič-

nu predodžbu o njemu u javnosti. U ratnim okolnostima najučinkovitiji su snajperisti jednako promidžbeno praćeni kao i poznati zrakoplovni asovi. Naravno, takva im se pažnja posvećuje ponajprije zbog ratne promidžbe i precizno definiranih oblika psihološkog ratovanja, odavno redovitim pratilaca ratnih napora svih strana koje sudjeluju u oružanom sukobu. Svojedobno su Finac Simo Häyhä, Sovjeti Vasilij Zajcev, Ivan Sidorenko, Ljudmila Pavličenko, Ka-

— ▲ —
Kanadski snajperist iz 2. bojne 2. kraljevske pukovnije na vježbi Tireur Araigné u studenom 2014. penje se na veliki promatrački toranj u tematskom parku La Cité de l'énergie u Shawiniganu, Québec

nađanin Francis Pegahmagabow i mnogi drugi snajperisti bili junaci brojnih medija.

DINAMIČAN RAZVOJ

Osim poznatih *asova snajperizma*, posebnu pozornost stručne, ali i šire javnosti plijeni i njihovo naoružanje – snajperske puške. Naime, one se u velikoj mjeri razlikuju od običnih vojničkih pušaka i danas više nisu samo puške s optičkim ciljnicima. To su namjenski, vrhunski izrađeni i

STRELJAČKO NAORUŽANJE

Foto: McMillan Firearms

McMillan TAC-50 s kompletom dodatnom opremom. Zahvaljujući toj opremi, spomenuto oružje spada među najbolje na svijetu po preciznosti na velikim udaljenostima

profilirani proizvodi najsuvremenije tehnologije, namijenjeni za iznimno precizna gađanja na velikim udaljenostima.

O snajperistima i njihovim puškama postoji mnoštvo stručnih, znanstvenih i publicističkih članaka, knjiga, monografija i priručnika, čemu je u velikoj mjeri pridonio i Hrvatski vojnik, pa nema potrebe ponavljati ono što je odavno poznato. S druge strane, razvoj snajperskog oružja i taktike snajperizma toliko je dinamičan da se može govoriti o svojevrsnoj revoluciji snajperizma, što se posebno odražava u razvoju novih snajperskih pušaka za gađanje na udaljenostima koje su donedavno bile nezamislive za streljačko oružje.

I DALJE ZANIMLJIVI

Kao i zračnim asovima, osnovno mjerilo učinkovitosti snajperista bio je potvrđen broj likvidiranih protivnika. I dalje te brojeve, koji, nažalost, znače i kraj ljudskih života, prate javnost, mediji, pa i sedma umjetnost (prisjetimo se samo uspjeha filma *Snajperist* redatelja Clint Eastwooda iz 2014. godine). Otišlo se i korač dalje, pa se snajperskim asovima današnjice prate rekordi na kojoj su udaljenosti eliminirali protivnika. Prema vijestima koje su relevantni svjetski mediji objavili u lipnju ove godine, trenutačni je nositelj rekorda neimenovani kanadski snajperist, pripadnik specijalne postrojbe. On je pogodio živi cilj na udaljenosti od nevjerojatnih 3450 metara. Rekordni pogodak ostvaren je u Iraku, pri čemu je snajperist gađao s višekatnice. Naravno, takav je pogodak po-

Pripadnik kanadske vojske sa snajperom McMillan TAC-50 koji u Kanadi nosi oznaku C15 LRSW (Long Range Sniper Weapon)

stigao zahvaljujući nizu objektivnih parametara – od potpunog izostanka vjetra, izvanredne vidljivosti, odgovarajuće temperature, do najpovoljnije svjetlosti (optimalnog položaja Sunca). Bez obzira na navedene, gotovo savršene uvjete gađanja, nužna je nevjerojatna mirnoća i preciznost strijelca, ali i vrhunska puška s optičkim ciljnikiom velikog povećanja. Kasnijom je analizom utvrđeno kako je ispaljeno zrno letjelo 10 sekundi prije udara u cilj. Potrebno je naglasiti kako se osim imena snajperista taj i model oružja koje je koristio prilikom tog pogotka, no mediji tvrde da je riječ o puški McMillan TAC-50 (više o njoj u tekstu *Teški snajperi*, I. dio, HV br. 514, op. ur.) sa streljivom Hornady A-MAX .50 (.50 BMG). Naravno, većina proizvo-

dača oružja takav događaj rado koristi za promidžbu svoje djelatnosti i proizvoda. Tvrta McMillan Firearms pogodak nije službeno oglašala na svojim web-stranicama, za razliku od pogotka koji je jednakom puškom i jednakim streljivom u Afganistanu 2002. postigao kanadski dočasnik Rob Furlong i koji uredno stoji uz opis puške.

STANDARDNOM PUŠKOM

Za razliku od najnovijeg, prilično tajnovitog slučaja, dobro je poznato da je drugi pogodak po udaljenosti u borbenim uvjetima ostvario britanski snajperist Craig Harrison, pri čemu nema tajnovitih detalja i svi su obišli svijet. On je dugo bio i *rekorder*, nakon što je u studenom 2009. u Afganistanu postigao pogodak s

Foto: Corporal Nathan Moulton / Canadian Combat Camera

udaljenosti od 2475 metara. Koliko je skrivanje podataka o identitetu strijelca razumljivo, pokazuje vijest koju je list Daily Telegraph objavio u svibnju 2013. godine. Ministarstvo obrane Ujedinjenog Kraljevstva moralo je sad već bivšem vojniku Harrisonu isplatići 100 000 funti jer mu je identitet izišao u javnost, čime je ugrožena sigurnost njega i njegove obitelji. Iako 2475 metara djeluje znatno kraće

Foto: Hornady

Metak Hornady A-MAX .50 (.50 BMG)

od rekorda koji je ostvario prethodno navedeni kanadski snajperist, potrebno je naglasiti kako je riječ o udaljenosti za koje tehnički nisu predviđene niti najsnasnije i najpreciznije snajperske puške velikog kalibra. Upravo zbog toga njegov pogodak mora biti znatno više vrednovan, jer je ostvaren standardnom britanskom vojnom snajperskom puškom L115A3, u ovom slučaju u kalibru .338 Lapua Magnum. Ona je u navedenom kalibru certificirana za učinkovito gađanje do 1700 m. Puška je bila opremljena optičkim ciljnikiom Schmidt & Bender 5-25x56 PM II/LP sa stadiometričkom končanicom P4, pa je veliko povećanje koje je omogućavalo ciljnik i rezultiralo učinkovitim pogotkom na tako velikoj udaljenosti.

gađanja na, za današnje pojmove još uvijek ekstremnim udaljenostima, za tu je pušku razvijeno i posebno streljivo .408 CheyTac (10,36 mm x 77 mm). Taj je metak trebao biti svojevrstan kompromis između sve prihvaćenijeg snajperskog kalibra za standardne snajperske puške .338 Lapua Magnum i velikokalibrskog NATO-ova snajperskog metka .50 BMG. Kako bi ispunio svoju zadaću, metak je morao imati prihvatljivu masu zrna, drugim riječima, dovoljno teško zrno da u sebi može akumulirati kinetičku energiju koju će u većoj mjeri prenijeti na cilj. Masa zrna kod .408 CheyTaca iznosi između 305 i 419 greina, ovisno o vrsti i tipu, a nešto je veća od mase .338 Lapua Magnuma (oko 300 greina). Zrno je moralo imati i znatno veću početnu brzinu leta, kako bi ostvarilo što je moguće razantniju putanju i tako omogućilo precizno pogađanje na velikim udaljenostima. Zbog toga .408 CheyTac ima znatno veću početnu brzinu (oko 1067 m/s s lakšim zrnom) i od .338 Lapua Magnuma (oko 905 m/s s lakšim zrnom) i od .50 BMG (oko 907 m/s). Potrebno je naglasiti kako je taj metak razvijen na bazi vrlo moćnog lovačkog safari metka .505 Gibbs, koji je još davne 1911. razvio

Treći rezultat pripada spomenutom Robu Furlongu, koji je ostvario pogodak na udaljenosti od 2430 metara. Uporaba velikokalibrskе puške McMillan TAC-50 logična je, jer je riječ o oružju namijenjenom za gađanje na velikim udaljenostima, zahvaljujući snazi streljiva koje koristi. Unatoč tomu, pogodak kao i prethodni ulazi u kategoriju iznimne učinkovitosti jer se optimalnim učinkovitim dometom te puške dotad smatrala udaljenost od oko 1800 m. Pogodak je ostvaren uz pomoć ciljnika jednakog onom kojim je Harrison ostvario svoj rekord. Kanadska vojska stoga je njim potpuno zamijenila dotadašnje standardne ciljниke za pušku TAC-50 (Leupold Mark 4-16x40 LR/T M1).

POSEBNO STRELJIVO

Upravo zahvaljujući pompi oko rekorda, ali i sve izraženijim taktičkim potrebama za preciznim gađanjima na donedavno gotovo nevjerojatnim udaljenostima, započela je nova-stara utrka među vodećim proizvođačima takvih oružja. U tom kontekstu, nama razmjerno malo poznata američka tvrtka Cheyenne Tactical LLC razvila je početkom ovog stoljeća specijaliziranu dalekodometu snajpersku pušku CheyTac Intervention M-200, koja ima optimalni domet do 2500 m. Kako bi do punog izražaja došla mogućnost

STRELJAČKO NAORUŽANJE

puškar i lovac George Gibbs. On je zapravo postigao optimalan odnos mase zrna i početne brzine leta kako bi se dobio metak optimalne učinkovitosti, što je osnovna poveznica sa suvremenim snajperskim kalibrom .408 CheyTac. Vanjskim izgledom ta dva metka gotovo ni po čemu nisu slična.

DALEKA CIJENA

Snajperska puška CheyTac Intervention M-200 zasad koristi dva optička ciljnika kojima je standarno opremljena. Prvi je Nightforce NXS 5-22x56, a alternativa iznimno moćan US Optics SN-9 10-42x80, koji se po svojim taktičko-tehničkim značajkama može koristiti uglavnom za posebna snajperska gađanja na ekstremnim udaljenostima. Oba su ciljnika razmjerno malo poznata kod nas, a rijetki su i na europskim prostorima. S druge strane, imajući u vidu da je puška opremljena Picatinny šinom kao glavnim nosačem optičkog ciljnika, očito je da se na nju može montirati cijela paleta različitih dnevnih i pasivnih noćnih infracrvenih ciljnika. Sve navedeno utječe i na cijenu tako preciznog proizvoda pa puška CheyTac Intervention M-200 sa standardnim optičkim cilnjikom Nightforce NXS 5-22x56 stoji između 11 700 i 13 800 dolara. Kako bi još više komercijalizirala, a donekle i pojefitnila svoju snajpersku pušku, tvrtka Cheyenne Tactical LLC razvila je i njezinu skraćenu inačicu u još jednom novom kalibrusu: .375 CheyTac (9,5 mm x 77 mm). Puška je još u fazi ispitivanja, ali prvi rezultati s predserijama više su nego obećavajući.

ODGOVOR IZ RUSIJE

Razmjerno brzo mogao se očekivati odgovor druge renomirane svjetske vojne industrije. Ruska tvrtka Lobaev Arms razvila je snajpersku pušku za gađanje na velikim udaljenostima SVLK-14 Sumrak. Primaran je već opisani kalibar .408 CheyTac, a puška se proizvodi i u standarnim snajperskim kalibrima .338 Lapua Magnum i .300 Winchester Magnum. Iako prema deklariranim taktičko-tehničkim značajkama ta puška ima optimalni domet od oko 2500 m, proizvođač tvrdi da su na probnim gađanjima postignuti za-

Foto: Lobaev Arms

Prema navodima proizvođača, ruske tvrtke Lobaev Arms, njezin snajper SVLK-14 Sumrak postigao je zadovoljavajuće pogotke na udaljenosti od 4210 metara

dovoljavajući pogodci na udaljenosti od nevjerojatnih 4210 m!!! Naravno, svi su ostvareni u kontroliranim uvjetima strelišta i ne mogu se uspoređivati s borbenim uvjetima u kojima su snajperisti iz zapadnih zemalja postigli svoje rekordanje. Zasad je SVLK-14 još uvijek u razvojnom programu, predstavljena je tek prije dvije godine. Međutim, Lobaev Arms ima prilično iskustvo i velik uspjeh

u razvoju snajperskih pušaka, za koje se i specijalizirao. Neki su od uspješnijih proizvoda tvrtke snajperska puška TSVL-8 Stalingrad u kalibru .338 Lapua Magnum, laka taktička snajperska puška DVL-10 M2 Urbana u kalibru .308 Win, integralno prigušena snajperska puška za specijalne postrojbe DVL-10 Saboter itd. Osim pušaka, tvrtka je razvila i specijalizirani metak .40 Lo-

Specijalizirana dalekodometsna snajperska puška CheyTac Intervention M-200 s optimalnim dometom do 2500 m

Foto: Facebook/CheyTac

baev Whisper (10,36 mm x 45 mm), baziran na opisanom snajperskom streljivu .408 CheyTac. U tom je slučaju riječ o skraćenoj i oslabljeloj inaćici navedenog metka, čime se postigla dozvučna brzina leta zrna koje se zbog toga može učinkovito prigušiti, a istodobno nisu u većoj mjeri narušene njegove balističke značajke na malim i srednjim udaljenostima. Podrazumijeva se da je metak namijenjen opremanju isključivo specijalnih postrojbi vojske, policije i ruskih tajnih službi.

CRNA LISTA

Tako dinamičan razvoj visokopreciznih oružja kojima se pojedini, točno određen čovjek može pogoditi na udaljenostima koje su dosad bile nedostižne za bilo koje streljačko oružje otvara niz etičkih pitanja, ali i sigurnosnih problema. Sve više u prvi plan dolazi pitanje učinkovite zaštite štićenih osoba, koja je i dosad bila vrlo problematična kako je tehnologija napredovala. Mogućnost učinkovitog atentata na udaljenosti većoj od 1000 m (da ne govorimo o prethodno opisanim rekordima),

djelovanje sigurnosnih službi naprežne do maksimuma te zahtijeva proširenje mjera zaštite i osiguranja i samim tim sve veće ograničavanje ljudskih prava i sloboda, što je, posve razumljivo, sve manje prihvatljivo većini stanovnika suvremenih demokratskih zemalja. U takvim je okolnostima sve teže pomiriti potrebu učinkovite zaštite štićenih osoba i normalne zahtjeve javnosti za slobodu kretanja, održavanja javnih prosvjeda i sl.

S druge strane, potrebno je upozoriti i na ozbiljne probleme ukoliko bi se takvo oružje našlo u rukama terorista. Sad smo, nažalost, svjesni što može učiniti obično motorno vozilo kod samo jednog čovjeka odlučnog u tome da provede svoje nedjelo. Što bi mogla napraviti puška primarno namijenjena za ubijanje ljudi na udaljenosti većoj od dva kilometra? Nedavni tragični događaj u Las Vegasu, u kojem je ubojica iz puške pobjio 59, a ranio više od 500 sudiionika koncerta, na najgori mogući način pokazao je dramatičnu učinkovitost suvremenog streljačkog naoružanja. Snajpersko oružje koje

Snajperist 2. bojne britanske pukovnije Royal Anglian sa snajperom L115A3, certificiranim za učinkovito gađanje do 1700 metara, ali može postići i veće udaljenosti

Optički ciljnik Schmidt & Bender 5-25x56 PM II/LP

može točno odrediti i pogoditi živi cilj na više od dva kilometra udaljenosti svemu dodaje novi dramatični element jer strijelac ima dovoljno vremena i mogućnosti da se izvuče s poprišta zajedno s tako preciznom snajperskom puškom i cijelu tragediju ponovi na nekom drugom mjestu.

KRUCIJALNO PITANJE

Osim navedenog, moramo razmotriti još jednu dvojbu: Kamo ide daljnji tehnološki razvoj snajperskih pušaka, zapravo, streljačkog naoružanja u cijelosti? Razvoj visoke tehnologije, a posebno nanotehnologije, vrlo brzo će omogućiti stvaranje miniračunala koja će zamijeniti sadašnje optičke ciljниke. Novi uređaji će, u trenutku kad neki snajperist poravna končanicu ciljnika na svoju žrtvu, izmjeriti tlak zraka, snagu i smjer vjetra, balističku putanju, temperaturne razlike i sve ostale parametre, te sukladno njima redefinirati položaj končanice i omogućiti snajperistu gotovo stopostotni pogodak. Je li to budućnost snajperizma? Možemo se također upitati ide li opći daljnji razvoj streljačkog oružja u smjeru samonavodećih projektila koji će svoju žrtvu pronaći iza svakog zaklona? Ide li u smjeru uništavanja protivnika izbacivanjem snažnih energetskih naboja koje sad gledamo samo u znanstvenofantastičnim filmovima ili u smjeru nečeg trećeg, nezamislivog? U uvjetima današnjeg razvoja svih vrsta tehnologija, vrlo je nezahvalno prognozirati što će se dogoditi, ali čovječanstvo je svakako na razini opće društvene svijesti kad bi trebalo postaviti jedno jedino krucijalno pitanje – treba li nam to uopće! ■

POVIJESNO PJEŠAČKO NAORUŽANJE

FUSIL GRAS-MOD

Oružje koje je 1874. postalo službena puška francuske vojske vjerojatno je bilo u uporabi u više ratova, sukoba i pohoda nego ijedno drugo streljačko naoružanje u prošlom stoljeću...

Pod utjecajem za njih sramotnog poraza u ratu s Pruskom 1871. godine, Francuzi su odlučili započeti razvoj nove puške. Poraz je bio posve neočekivan jer su bili naoružani nadmoćnjom puškom ostragušom, a puške su u to vrijeme igrale veliku ulogu u pobjedi. Prusi su tijekom rata koristili različite inačice svoje *iglenjače* Dreye razvijene još početkom 1840-ih godina, kojima su uspjeli pobijediti u to vrijeme najsvremeniju pušku, francusku *iglenjaču* Chassepot. Najboljim rješenjem za novu standardnu pušku francuske vojske pokazalo se oružje tadašnjeg topničkog satnika Basilea Grasa (1836. – 1901.). Bio je talentiran konstruktor, profesor u mnogim civilnim i vojnim školama i nadzornik u najvećim francuskim tvornicama oružja (Saint-Étienne, Châtellerault i Tulle). Poslije je imao i velik utjecaj na konstrukciju najpoznatije francuske puške XIX. st., Lebel M1886. Kao časnik sudjelovao je u više ratova, bio je odlikovan Legijom časti i nositelj mnogih drugih francuskih i stranih odlikovanja. Postao je poslije i divizijski general, a radni vijek završio je kao ministar rata Francuske.

KONVERZIJA CHASSEPOTA

Puška je dobila naziv Fusil Modèle 1874, ali postala je poznatija po imenu konstruktora (*Fusil Gras*). Kad se pojavila bila je puno pouzdanija i brža za rukovanje i pucanje od većine tadašnjih ostraguša koje su koristile novo streljivo, metak s mesinganom čahurom i crnim barutom u kalibru 11 mm x 59 mmR. Ipak, Grasova puška zapravo nije bila potpuno nova, nego više konverzija puške Chassepot (detaljno o toj puški u

tekstu Ostraguša Chassepot, HV br. 538, op. ur.). Bio je to najlakši, najjeftiniji pa i najbrži način da se u francusko naoružanje uvede jednometna ostraguš s okretno-čepnim zatvaračem, koja će po kvaliteti i preciznosti moći parirati drugim puškama (Mauser, Peabody, Vetterli) tog doba. Gras je minimalno izmijenio sustav za okidanje i kućište, a s druge strane, prilagodio je Chassepotov zatvarač za potrebe modernijeg sjedinjenog metka s metalnom čahurom. Ta konverzija zatvarača poslužila je za razvoj ne samo puške Gras, nego i za zatvarače novijih francuskih pušaka Lebel M1886 i Berthier M1890. Ono što je bilo novo na puški je izvlakač koji nije postojao na Chassepotu, jer je ispaljivao papirnate metke čija bi čahura izgorjela u ležištu metka. Kako bi se otvorio zatvarač, najprije je trebalo povući polugu za zapinjanje. Može se, međutim, reći da Grasovo rješenje i nije bilo posve originalno. Naime, Prusi su tijekom rata s Francuzima zaplijenili velike količine pušaka Chassepot koje su prepravili na metak s metalnom čahurom, a to je rješenje adaptacije zatvarača Gras iskoristio za razvoj svoje puške.

UZOR JAPANCIMA

Grasovo rješenje ležišta metka i zatvarača iskorišteno je za konverziju puške Chassepot M1866 i za proizvodnju sasvim novih pušaka. Konvertirane Chassepot puške dobine su označku M1866/74. Ukrzo su na temelju pješačkog modela proizvedeni topnički mušketon, konjanički karabin te karabini konjaničke i pješačke žandarmerije. Od pješačke puške razlikovali su se kraćom cijevi, manjom masom i u cijelosti prema dolje

zakriviljenom ručicom zatvarača. Okovi i branik okidača bili su od mesinga. Mušketon, odnosno karabin nije imao mušicu. Neke manje izmjene na puški, vezano uz odvod barutnih plinova, izvršene su početkom osamdesetih godina XIX. st. pa je model tad dobio naziv M1874/80. Puška Gras bila je usvojena i u naoružanje Grčke, Čilea, Etiopije i Monaka, a bila je uzor Japanu za prvu pušku domaće proizvodnje Murata Meiji Type 13 iz 1880. godine. Grčka vojska izgubila je u Grčko-turskom ratu 1897. godine velikim dijelom i zbog inferiornosti Grasove puške u odnosu na turske brzometke Mauser Model 1887. Ipak, ondje se zadržala sve do Drugog svjetskog rata, u prvom redu zbog preciznosti kao snajpersko oružje.

Francuska je 1883. po uzoru na druge zemlje odlučila uvesti brzometne repetirke kao standardno oružje svoje vojske. Prije toga isprobana je ugradnja spremnika od deset metaka na dio Grasovih pušaka s desne strane kućišta, ali nikad nisu uvedene u službenu uporabu. Pušku Gras je nakon 12 godina uspješne uporabe u francuskoj vojsci zamijenila puška Lebel M1886 u kalibru 8 mm x 50 mmR Lebel.

NAJSTARIJA U RATU

Gras je opet postala aktualna početkom Prvog svjetskog rata, kad je Francuska izgubila veliku količinu pušaka. Da bi to brzo nadoknadila, konvertirala je Gras na novi službeni kalibr 8 mm x 50 mmR, a te su puške dobine naziv M-1874/80-14 i bile korištene u obučnim središtima i za pozadinske postrojbe. Zanimljivo je da se na gotovo svim francuskim plakatima iz Prvog svjetskog rata nalazi isključivo puška Gras. Neke od tih pušaka prepravljane su i u ručne minobacače i bacачe granata. Postala je tako najstarija puška u uporabi u Prvom svjetskom ratu, a to još uvijek nije bio kraj njezine dugotrajne povijesti.

Puške Gras, s obzirom na to da je bila riječ o konvertiranom Chassepotu, koristile su i stari Chassepotov bajonet M1866, s dugim jataganjskim tipom sječiva. Bajonet je bio dug gotovo 700 mm, a duljina njegova sječiva iznosila je 578 mm. Posebno za Gras uvedeni su novi i praktičniji bajneti s označom M1874. Novi bajneti bili su tipa noža i dosta kraći, od 644 mm

Ivan GALOVIĆ

ÉLE 1874

Prema informacijama s web-stranice američke tvrtke International Military Antiques (www.ima-usa.com) koja se bavi militarijom, ovaj je primjerak puške Gras prodan za 995 dolara

Foto International Military Antiques

do 648 mm i sa sječivom dugim od 521 mm do 524 mm, ovisno o proizvođaču. Oba su se tipa bajuneta postavljala na pušku s desne strane cijevi.

KONAČNO U VITRINE

Francuska je saveznici Rusiji početkom Prvog svjetskog rata ustupila oko 450 000 pušaka Gras M-1874/80 u originalnom kalibru 11 mm, a korištene su u ruskoj i sovjetskoj vojsci sve do kraja Drugog svjetskog rata. Kraljevina SHS / Jugoslavija nabavila je određenu količinu pušaka M1874/80 za pozadinske postrojbe. Poslije su prerađene s kalibra 11 mm na kalibar 8 mm x 50 mmR, a dobile su naziv puška 8 mm M74F. Tijekom Španjolskog građanskog rata 1936. – 1939. godine koristili su ih pripadnici republikanske vojske. Poljska ih je koristila početkom Drugog svjetskog rata, a na kraju rata Gras je ponovno bila najstarija puška, premda ni to nije kraj njezine uporabe.

Gras je vjerojatno bila u uporabi u više ratova, sukoba i pohoda nego ijedna druga puška u prošlom stoljeću. Osim u dvama svjetskim ratovima, korištena je u sukobima i ratovima tijekom francuskog kolonijalnog širenja, u sjevernoj Africi, Alžiru, Maroku i Tunisu, u Prvom dahomejskom i u madagaskarskim ratovima te u mnogim manjim regionalnim sukobima širom Afrike. Korištena je u Indokini, u francusko-kineskom sukobu, bila je u naoružanju Turske i dio svih borbi njezinih snaga. Vijetnamski bорци koristili su zaplijenjene primjerke Gras M1874 u borbama protiv francuskih kolonijalnih vlasti, ali i u borbama protiv snaga Južnog Vijetnama i američkih postrojbi. Korišteni su podjednako originalni primjeri Grasa i lokalne vijetnamske kopije. Tek negdje od 1975. godine, nakon više od sto godina službe širom svijeta, preselila je u muzejske vitrine.

Dobro očuvane puške Gras i danas besprjekorno funkcioniрају. Na koncu, pokazale su da je svaka puška ubojita, a to je sve što vojnič može tražiti od njih. ■

Taktičko-tehničke značajke puške Gras M1874	
Vrsta	sporometna puška ostraguša
Projektant	Basile Gras
Godina projektiranja	1874.
U uporabi	1874. - 1975.
Zemlja podrijetla	Francuska
Proizvodač	francuske državne tvornice (MAS, MAC i MAT) i Steyr (Austrija)
Najveća udaljenost gađanja	1800 m
Brzina paljbe	9 metaka u minuti
Punjjenje oružja	jednim metkom, metalna čahura
Kalibr	11 mm x 59 mmR & 8 mm x 50 mmR Lebel
Brzina zrna	454 m/s
Duljina cijevi	820 mm
Ukupna duljina	1305 mm
Masa oružja	4.19 kg
Ciljnici	mehanički
Korisnici	Francuska, Čile, Etiopija, Grčka, Monako, Rusija, Vijetnam

DOMOVINSKI RAT

dr. sc. Ante NAZOR, ravnatelj Centra

Kao i u prethodnom broju Hrvatskog vojnika, nastaviti će se predstavljati podaci iz izvora i literaturе, zanimljivi za razumijevanje događaja u Bosni i Hercegovini tijekom 1990.-ih.

Nakon potpisivanja Zajedničke srpsko-muslimanske deklaracije 16. rujna 1993., događaji su potvrđili da je Armija BiH mogla svoje postrojbe u mnogo većoj mjeri preusmjeriti na rat s HVO-om jer u idućem razdoblju Armija nije moralna ratovati na djelima bojišnica. Samo četiri dana nakon što je potpisao Zajedničku srpsko-muslimansku deklaraciju,

Slovenije) na pitanje o tome jesu li se u trenutku eskalacije sukoba između Armije BiH i HVO-a muslimanski vojnici u HVO-u mogli opravdano smatrati sigurnosnim problemom. Naime, njegov odgovor navodi na zaključak da je HVO u okolnostima postojanja očigledne prijetnje od napada Armije BiH na njegove pripadnike trebao poduzeti određene mjere prema pripadnicima muslimanske vjeroispovijesti u svojim redovima kako bi spriječio gubitak ljudstva i teritorija, odnosno kako bi spriječio poraz, a izvori koji su navedeni u njegovoj ekspertizi iz 2009. jasno

okolnost koja se smatra pretpostavkom postavljenog mi pitanja jest napad na HVO koji je 30. lipnja 1993. Armija BiH izvela u suradnji s vojnicima HVO-a muslimanske nacionalnosti. Tim je napadom Armija BiH stekla kontrolu nad vojarnom HVO-a „Tihomir Mišić“, područjem Bijelog Polja, Vrapčića i drugih mesta na prostoru koji se proteže na oko 26 km sjeverno od Mostara. Tom je akcijom uspostavljena komunikacija Mostar-Jablanica, čime su stvorene pretpostavke da se jedinice ABiH na području Mostara povežu s jedinicama iz drugih dijelova zemlje, te da se uredno

odmah po izbijanju sukoba u BiH u redove HVO stupio je znatan broj pripadnika muslimanske nacionalnosti, posebice u Mostaru. Naime, zajednički cilj borbe protiv srpske agresije i nepostojanje organizirane obrane od strane Muslimana bili su temeljni razlozi uključivanja Muslimana u postrojbe HVO. Organiziranjem Armije BiH čije su postrojbe sačinjavali gotovo posve pripadnici muslimanske narodnosti otvorele su tenzije između postrojbi Armije BiH i HVO-a. Oružani sukobi između postrojbi Armije BiH i HVO izbili su krajem listopada 1992. u Prozoru i u siječnju 1993.

HRVATSKI MEMORIJALNO-DOKUMENTACIJSKI CENTAR DOMOVINSKOG RATA U SURADNJI S HRVATSKIM VOJNIKOM OBJAVLJUJE AUTENTIČNE DOKUMENTE I MEMOARSKO GRADIVO VEZANO UZ DOMOVINSKI RAT

NEKE ČINJENICE U PRVOJ POLO

Izetbegović će, na nosaču zrakoplova "Invincible", pristati da Republičkoj Srpskoj pripadne 49 posto teritorija, a Muslimanima 33 posto. Izetbegović nije imao ni tih 33 posto teritorija, već ih je morao "osloboditi". Budući da su i vojne i političke procjene bile da "Srbi imaju sve: oružje, moć... Oni pobjeđuju sve, osvajaju nesmetano", Izetbegović je odlučio istisnuti Hrvate iz Srednje Bosne – koji su tada već bili u potpunom okruženju pa su im šanse za otpor bile gotovo nikakve (Miroslav Tuđman, *Druga strana Rubikona*, 257).

U tom kontekstu zanimljivo je mišljenje vojnog eksperta časnika Milana Gorjanca (bivšeg časnika JNA i Vojske Republike

pokazuju namjeru Armije BiH da napadne HVO:

Trenutak eskalacije sukoba definiran je kao sredina 1993. godine, preciznije 30. lipnja, do kada je ABiH:

- ostvarila kontrolu na području Konjica, a snage HVO i hrvatsko stanovništvo bili izolirani u dvije enklave (jedna na prostoru sela Turija, Zabrne i Zaslivalje, a druga na području Kostajnice),
- presjekla komunikaciju između Kiseljaka i Busovače, čime je započet proces stvaranja malih hrvatskih enklava na prostoru Središnje Bosne,

- u lipnju stekla potpunu kontrolu nad područjem Travnika,
- u lipnju stekla potpunu kontrolu na području Kakanja.

opskrbljuju naoružanjem, streljivom i drugim potrepštinama. Otprije poznati ciljevi i planovi Armije BiH za stjecanje potpune kontrole teritorija na pravcu Jablanica – Mostar – Neum, koje je tadašnji načelnik Glavnog stožera Vrhovne komande Armije S. Halilović predložio na zajedničkoj sjednici Predsjedništva, Vlade i parlamentarnih stranaka 10. ožujka 1993. godine, bili su na korak do ostvarenja:

„Objezbijediti da luka Ploče i put Ploče – Mostar – Sarajevo – Zenica, bude u neprekidnoj funkciji za potrebe države BiH. Ako je nužno, za ovo angažovati menunarodne snage, a **po potrebi i našim snagama taj prostor osigurati** (podvukao M.G.).“

u Gornjem Vakufu i dijelovima Središnje Bosne, a zaustavljeni su relativno brzo nakon izbijanja. Otvoreni sukobi širih razmjera započeli su krajem ožujka 1993. u Konjicu, a potom sredinom travnja 1993. na širem području konjičke općine i u Središnjoj Bosni. Vrhunac sukoba bio je 30. lipnja 1993. kada su snage Armije BiH zauzele vojarnu HVO-a „Tihomir Mišić“ u sjevernom dijelu Mostara, te područje od oko 26 km sjeverno od Mostara u smjeru Jablanice, čime su se spojile snage 4. i 6. korpusa Armije BiH. Gubitak kontrole nad iznimno važnim područjem na lijevoj obali Neretve sjeverno od Mostara bilo je samo po sebi alarmantno za vlasti Hrvatske zajednice Her-

ceg-Bosna, jer je prijetila realna opasnost od potpunog gubitka kontrole nad Mostarom i teritorijem prema moru. Činjenica da je Armija BiH osvojila tako strateški važno područje zahvaljujući i izdaju vojnika HVO-a muslimanske nacionalnosti, osnovano je ukazala na opasnost da HVO zbog istih razloga izgubi kontrolu i nad drugim područjima koja su branile postrojbe HVO u kojima je bilo vojnika muslimanske nacionalnosti. Ranija upozorenja na sigurnosnu opasnost od velikog postotka muslimanskih vojnika u pojedinim postrojbama HVO-a, kojima očigledno dotad nitko nije pridavao veće značenje, pokazala su se osnovanima.

I dokumenti ABiH o suradnji s mu-

homir Mišić" i područje sjeverno od istočnog Mostara. Tako je, na primjer, sugerirao načelnik uprave vojne sigurnosti Armije BiH F. Muslimović, čovjek od izuzetnog povjerenja predsjednika Predsjedništva BiH A. Izetbegovića, u zadaćama svome podčinjenom tijelu u stožeru 4. korpusa:

"To zbog toga što je realno očekivati dalje zaoštravanje odnosa pa čak i opštu vojnu konfrontaciju Armije RBiH i HVO. Veoma je bitno da se za takvu situaciju maksimalno pasiviziraju Muslimani koji se nalaze u HVO i da se utiče na njihov prelazak iz HVO u Armiju RBiH."

Poslije izbijanja oružanog sukoba između Armije BiH i HVO u travnju 1993. godine zapovjednik

- zatvoriti put prema s. Drinovac i s. Kruševo,
- MB 60 i 82 mm postavljeni za dejstvo prema HVO,
- lanseru dati ciljevi i na desnoj obali Neretve."

U kontekstu spomenute zapovjedi je i prijedlog mjera koji je načelnik bezbjednosti 42. brigade Armije BiH predložio svom zapovjedniku: "u selima sa muslimanskim narodom uvesti straže i ostvariti punu kontrolu sela:

- preko organa civilne vlasti ostvariti kontakt sa svim pripadnicima muslimanskog stanovništva i zahtjevati puno angažovanje u odbrani svojih domova;
- pozvati sve Muslimane, pripadnike HVO-a da se stave na stranu svog naroda."

mu dostavi na uvid suglasnosti za prelazak većeg broja vojnika pri čemu izražava sumnju da su dezertirali.

Moje je mišljenje da je pod opisanim pretpostavkama osnovano i s vojnog stajališta potpuno opravdano smatrati da postoji opasnost od novih izdaja od strane vojnika HVO-a muslimanske nacionalnosti i da HVO zbog toga može izgubiti kontrolu i nad drugim područjima. Svaki vojni zapovjednik mora u takvim okolnostima donijeti zapovijed da se prema vlastitim vojnicima nacionalnosti protivničke strane poduzmu mjere praćenja ponašanja u boju, nedostupnosti do povjerljivih informacija, neupućivanja na značajne bojne zada-

ČE O RATU U BiH OVINI 1990-ih (VII. DIO)

slimanskim vojnicima u HVO-u, uputama da ostanu u HVO-u radi izvođenja određenih akcija, kao i druga saznanja o suradnji vojnika HVO-a muslimanske nacionalnosti sa zapovjednicima i vojnicima Armije BiH, otprije poznata pojedinih službama Herceg-Bosne, dobila su u novim okolnostima dodatno značenje. Iz mnogih dokumenata Armije BiH razvidno je da su najviši rukovodioци Armije BiH intenzivno radili na novačenju pripadnika HVO muslimanske nacionalnosti u redove Armije BiH i istovremeno na njih računali kao na unutarnjega saveznika u predstojećem oružanom sukobu, što se na kraju zbilo u Mostaru 30. lipnja 1993. godine u povodu napada na vojarnu „Ti-

42. brigade „Bregava“ usmeno je izdao zapovjed podčinjenim zapovjednicima:

- ...izvršeno je uvezivanje sa našim ljudima u HVO-u ... Ljudstvo (Muslimani, op. M.G.) iz HVO Čapljina ima zadatku da zauzme s. Tasovčiće s ciljem da ne dozvoli dovođenje snaga iz pravca Metković.
- sela (muslimanska, prim. M.G.) su maksimalno obezbijena i uvezana kurirskom vezom,
- zauzimanje grada Stolac s našim snagama u HVO-u,
- zauzimanje punktova i s. Prenj, Nakovanj i Aladinići,
- kontrola mosta na r. Bregava u s. Prenj i sprečavanje uvođenja snaga HVO-a iz pravca Kruševo-Prenj i Svitava - Prenj,

Na širem području Čapljine i Stoca u ožujku 1993. je formiran i odred ABiH Čapljina od isključivo pripadnika muslimanske nacionalnosti. S obzirom na to da je u postrojbama HVO-a na tom području bio velik broj pripadnika muslimanske nacionalnosti koji je izražavao želju za prelazak u spomenuti odred rečeno im je "da su oni nama (Armiji BiH) potrebni tamo gdje se nalaze." Kako je prelazak bio moguć samo uz pristank zapovjedništava HVO-a to su mnogi pripadnici HVO-a muslimanske nacionalnosti samovoљno napuštali postrojbe HVO-a i prešli u postrojbe Armije BiH što se vidi iz zahtjeva zapovjednika 1. brigade „Knez Domagoj“ zapovjedniku 42. brigade „Bregava“ da

će, uključujući i drastičnu mjeru razoružanja i izolacije u slučaju pojedinačnog neadekvatnog ponašanja, a u slučaju neadekvatnog ponašanja (dezertiranja, kolektivnog otkazivanja poslušnosti) većeg broja pripadnika nacionalnosti protivničke strane mogu se te mjere poduzeti prema većini odnosno svim pripadnicima nacionalnosti protivničke strane u vlastitim redovima. Samo tako je moguće spriječiti gubitke u vlastitim redovima, poraz i gubitak vlastite teritorije. (Milan Gorjanc, Izvještaj vojnog eksperta: "Doktrina općenarodne obrane i druga vojna pitanja relevantna za postupanje vojske tijekom rata u Bosni i Hercegovini", Ljubljana, srpanj 2009.). ■

Zrakoplov američkog predsjednika Boeing 747-200B u uporabi je od 1990. S obzirom na impozantnu duljinu od 70,66 m i visinu od 19,33 m može primiti zajedno s posadom 102 osobe

Ivo AŠČIĆ

FILATELIJA

MARKE PREDSJEDNICI DRŽAVA

Portretiranje predsjednika država na markama, državnih poglavara u zemljama s republikanskim ustrojstvom ima vrlo dugu tradiciju, još od sredine XIX. stoljeća, kad su se marke počele lijepiti na pisma. Sjedinjene Američke Države su jedna od najprepoznatljivijih zemalja koja objavljuje likove svojih bivših predsjednika na markama, isključivo nakon njihove smrti

Jedna od prvih dviju maraka SAD-a iz 1847. imala je motiv prvog američkog predsjednika Georgea Washingtona (1789. - 1797.). Drugu predsjedničku marku SAD je izdao 1856. s motivom Thomasa Jeffersona, trećeg po redu predsjednika u dva mandata (1801. - 1809.), slijede Andrew Jackson (1828. - 1837.) s markom iz 1863. i Abraham Lincoln (1860. - 1865.) s markom iz 1866. Franklin Delano Roosevelt, 32. po redu predsjednik, jedini predsjednik s više od dva mandata, od 1932. do 1945. dobio je svoju marku iste godine nakon smrti 1945. Marku ili više njih s likovima američkih predsjednika tamošnja pošta izdaje svake godine, a njihove motive izdavale su i druge zemlje, najčešće pacifičke i afričke. One su izdale marke i sa živućim predsjednicima SAD-a (npr. 44. predsjednik SAD-a Barack Obama, Tanzanija 2009.). Svoju će marku vjerojatno dobiti i živući bivši predsjednici SAD-a: George H. W. Bush, Jimmy Carter, George W. Bush, Bill Clinton i aktualni predsjednik Donald Trump.

Rijetko koja zemlja u svijetu nije izdavala marke s motivima svojih i stranih predsjednika, događaja i institucija predsjednika države: Mireya Moscoso, prva predsjednica Paname, od 1999.-2004. (Panama, 2000.), posjet predsjednika Ruske Federacije Vladimira Putina Mongoliji (Mongolija, 2014.), Leonid Kravčuk – prvi predsjednik Ukrajine

(Ukrajina, 2014.), posjet američkog predsjednika Georgea W. Busha Albaniji (Albanija, 2007.), 60. rođendan Marije Eve Duarte de Perón, prve dame Argentine od 1946. do 1952. (Argentina, 2012.), 100. rođendan Charlesa Andréa Josepha Marije de Gaullea, francuskog generala i državnika (Benin, 1990.), američki predsjednički zrakoplov Air Force One Boeing 747-200 i helikopter Marine Squadron One HMX-1 (SAD; 2007.), predsjednička flota: zrakoplov, krstarica, helikopter i patrolni čamac (Indija, 2006.), prvi indonezijski predsjednički automobil (Indonezija, 2004.), Bijela kuća (engl. White House), službena rezidencija predsjednika SAD-a u Washingtonu (SAD, 2000.), predsjednička palača na Cipru iz 1960. (Cipar, 2010.), predsjednički izbori (Tunis, 2009.), i dr.

I Hrvatska je u dva navrata izdavala marke s motivom prvog hrvatskog predsjednika dr. Franje Tuđmana, 1997. povodom 5. obljetnice prijma RH u UN i 1999. povodom njegove smrti. Sukladno Ustavu RH, predsjednik Republike Hrvatske predstavlja i zastupa Republiku Hrvatsku u zemlji i inozemstvu, brine se za redovito i usklađeno djelovanje te za stabilnost državne vlasti te odgovara za obranu neovisnosti i teritorijalne cjelovitosti Republike Hrvatske. Isto tako, predsjednik RH vrhovni je zapovjednik Oružanih snaga Republike Hrvatske. ■

Prvi predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman bio je predsjednik od 1992. do 1999.

George Washington, američki vojskovođa i prvi predsjednik SAD-a, osim na američkim, čest je motiv i na markama brojnih drugih zemalja

Franjevačka crkva i samostan u Ilok-u dobili su ime po svetom Ivanu Kapistranu, branitelju Beograda od Osmanlija, koji je umro u Ilok-u 1456.

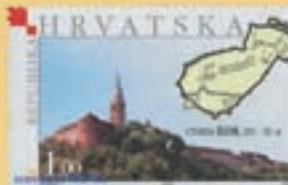
ILOK, UTVRDA NA DUNAVU

Rijetko je koji manji grad u Hrvatskoj prikazivan na markama više puta od Iloka, najistočnijeg hrvatskog grada. To može zahvaliti svojoj bogatoj povijesti iz koje su do današnjeg dana sačuvane fortifikacijske i kulturno-sakralne građevine. Ilok se nalazi četrdesetak kilometara od Vukovara, smješten na desnoj obali Dunava, druge po veličini europske rijeke, koja stoljećima spaja, ali i razdvaja različite narode i kulture, npr. tijekom antičkog doba u Ilok-u se nalazio Cuccium, rimska pogranična postaja u Panoniji koja je dijelila zapadnu od istočne civilizacije. Danas Dunav povezuje desetak zemalja. Na iločkim markama uglavnom dominiraju srednjovjekovna utvrda koja se spominje pod različitim imenima, a koju su izgradili knezovi iločki radi obrane od Turaka, te franjevačka

Neke od poznatijih kulturno-povijesnih građevina na 2857 km dugu rijeci Dunavu jesu utvrda i franjevački samostan u Ilok-u

crkva i samostan sv. Ivana Kapistrana. Isto tako, jedna od maraka prikazuje najprezentativniju baroknu građevinu u Hrvatskoj, dvokatni dvorac knezova Odascalchi koji je danas obnovljen i priлагoden potrebnama muzeja i galerije.

Tvrđava Ilok, po tipu gradnje i građevinskim elementima ima stilsku obilježja kasnogotičkog i ranorenansnog vojnog graditeljstva

Majda MILOGLAV, foto: privatni album

DOMOVINSKI RAT

Majda Miloglav cijeli je rat provela u rodnom Dubrovniku, a djetinjstvo joj je prekinuto tog tužnog crnog petka dubrovačkog, 6. prosinca 1991. Ovo je njezino sjećanje na ratne godine i razaranja koja je prolazio njezin Grad, ovo je priča danas 34-godišnjakinje Majde o tad osmogodišnjoj djevojčici koja iz Grada nije otišla unatoč svemu...

SJETI SE

Sjećaš li se, Majda, kad si svakodnevno, do tih dana rata, Dubrovnikom trčala sretna i nasmijana, u svom svijetu, dječjem i iskrenom, uvijek posebnom...

Sjećaš li se, Majda, svih onih sanjarenja i sretog djetinjstva koje je tih dana i mjeseci bilo sve samo ne bezbrižno... Prestalo je, naglo. Bjelinu dana zamjenilo je opskurno svjetlo skloništa uz poprat razarajućeg zvuka sirena i detonacija granata i projektila koje su mjesecima padale na Grad i rušile Tvoj rodni Dubrovnik.

Sjećaš li se, Majda, dana provedenih u skloništu zgrade u centru Dubrovnika, kad si svoju radost djetinjstva i odrastanja zamjenila pažnjom i brigom za malu djecu, rođenu te 1991.godine, koja su danas odrasli ljudi kao i Ti? A i sama si bila osmogodišnje dijete.

Sjećaš li se, Majda, rijeke ljudi koja je odlazila iz Grada, tražeći neki ljepši život. I dobili su ga. Ali ti si ipak ostala... Branila si ljubavlju svoj Dubrovnik, znajući da moraš još malo izdržati... Koliko? Mjesecima... Nažalost... svaki dan je kao godina... Pa mama Ljiljana i tata Hrvoje su s Tobom. Čemu zabrinutost? Mama, koja je pomagala pacijentima i dolazila s posla doma netom prije nego je granata pala pred zgradu... Baš je imala sreće, zar ne?

Tata, što o njemu reći - istinski domoljub, koji je volio Grad više od sebe i zadužio ga...

Majda, zašto se brineš, pa svi su uz Tebe, među mlađima si, svi susjedi su ostali u Dubrovniku...i bili jedno!

Sjećaš li se, Majda, svoje ratne prijateljice, Vukovarke Maje, koja je iz pakla Vukovara došla u drugi pakao? Vukovar je, nažalost izgorio, dok Dubrovnik gori... S njom je sve bilo lakše, zar ne?

Stoga se nisi brinula, jer neće još dugo trajati, taj neprirodan život koji nisi htjela... ali dobila si ga. Trebala si otići i vratiti se nakon debllokade, krajem 1992. godine, ili možda kasnije... ali mislila si, ako svi odu tko će ostati, jer Grad su ljudi...

Sjećaš li se svojih ratnih stihova i pjesama koje su tvoje starje sugrađane održavali na životu? Sjećaš li se susjeda koji su tražili da svakodnevno otpjevaš neku pjesmu jer im je uz Tebe bilo lakše, iako su im oči bile pune suza...?

Majda, sjećaš li se da je 6. 12. 1991. godine napad na Tvoj Grad počeo u ranim jutarnjim satima i trajao cijeli dan? I Sunce je posustalo, nije grijalo... Ti zvukovi i danas odjekuju tvojim bićem, nemoguće ih je zaboraviti...

Majda, sjećaš se neprospavanih noći, a nisi ni znala kad pada noć? Svi ti mjeseci, a posebno crni petak 6. 12. 1991. bili su noć, duga i hladna... Utihnula su i crkvena zvona...

Danas se svega sjeća 34-godišnja Majda čije je djetinjstvo prekinuto tog dana, u petak... Majda, koja onima koji su je obranili i omogućili slobodu danas pomaže, jer su zaslužili, kao što je Majda tih mjeseci zaslužila, slobodu. A ona nema cijenu i ne prodaje se... Nikad!

MULTIMEDIJA

Novi trojac iz Applea?

Nakon što je ove godine predstavio potpuno novi model iPhonea s velikim zaslonom od ruba do ruba, Apple za iduću godinu priprema čak tri nova modela dizajnirana na jednakom načelu kao iPhone X. Informacije dolaze od jednog od najpouzdanijih izvora kad je u pitanju Apple, KGI Securitiesova analitičara Ming-Chi Kuo, koji je objavio kako Apple priprema najveći telefon dosad – model s dijagonalom od čak 6,5 inča. Točne informacije o novim modelima saznat ćemo tek u rujnu 2018., jer iz Cookove kompanije nikad ne komentiraju glasine. Kuo nastavlja ovako: od triju modela koje Apple priprema, dva će imati OLED zaslone (kao i

model X), a jedan bi trebao imati klasični LCD, kao i stariji modeli iPhonea. Kako neće biti rubova oko zaslona, svi će modeli imati velike dijagonale. Osim naslednika 5,8 inčnog iPhonea X, koji će imati OLED zaslon, od Applea očekujemo i model sa zaslonom dijagonale 6,1 inča. On neće imati OLED, nego tradicionalni LCD, ali imat će neke od opcija s desetke, poput Face ID-a i naprednih ka-

mra koje će zamijeniti Touch ID. To će vjerojatno biti najjeftiniji noviji telefon u Appleovoj ponudi čija će cijena, prema Kuo, iznositi između 650 i 750 dolara. Treba napomenuti kako će, da bi Apple postigao takvu cijenu, navodno imati nešto nižu razlučivost i gustoču piksela (320 do 330), dok iPhone X ima gustoću od 458 piksela po inču. Što se najvećeg uređaja tiče, Apple će model s

6,5-inčnim zaslonom predstaviti kao iPhone X Plus, a još nije poznato hoće li razlika između modela X Plus i X biti samo u dijagonalni ili će najnoviji telefon imati još neke dodatne odnosno napredne opcije. Bit će zanimljivo vidjeti i koliko će iznositi cijena X Plusa. Cijena modela X iznosi tisuću dolara (bez potpisivanja ugovora), a za veći model možemo očekivati još 100 do 200 dolara više.

Fotografiraj i printaj

Motorola nije ono što je nekad bila u svijetu pametnih telefona, točnije, mobitela. Ni brend Polaroid nije više što je bio, svojevrsna srž fotografije. No, zato je spajanje Motorolina Moto Z pametnog telefona i Polaroidova Insta-Share Printer dodatka iznimno zanimljiva kombinacija, posebno za one koji žive za fotografiju. Polaroid Insta-Sha-

re koristi modularnost Motorolina telefona i pretvara ga u pisač na kojem odmah možete dobiti fotografije koje imate na svojem uređaju. Nadalje, Polaroidovo rješenje ima još jednu prednost: mogućnost okidanja fotografija, što je i zgodno i korisno. Cijena nije zanemariva jer dodatak stoji 199 američkih dolara (oko 1300 kuna).

OnePlus 5T

OnePlus poznat je po telefonima s iznimnim specifikacijama kojim mogu konkurirati najjačim uređajima na tržištu. Cijenom su, međutim, pristupačniji od konkurenčije poput iPhonea, Galaxyja... Nakon što je predstavljen model OnePlus 5, sredinom studenog pokazana je i njegova jača inačica, 5T. Pokreće ga procesor jednak onom na ranije predstavljenom

modelu petice (Snapdragon 835), no ima poboljšane kamere (16 i 20 MP stražnje kamere te 16 MP prednja kamera). Zahvaljujući manjim rubovima, ima 6,01-inčni AMOLED zaslon (Full HD), iako je po dimenzijama gotovo jednak 5,5-inčnom modelu OnePlus 5. Radi na inačici 7.1.1 Nougat Googleova Androida, a iz tvrtke napominju kako će nadogradnja na najnoviju

inačicu Googleova mobilnog operativnog sustava Oreo biti dostupna iduće godine. Cijena osnovnog modela koji dolazi sa šest gigabajta RAM-a i 64 GB prostora za pohranu podataka iznosi 499 dolara na američkom tržištu (oko 3200 kuna), a tko želi model s još više memorije (osam gigabajta) i još prostora za pohranu podataka (128 GB) trebat će platiti dodatnih 60 dolara.

OnePlus 5T
A New View

Treba spomenuti i senzor otiska prstiju smješten sa stražnje strane uređaja, ali i novu opciju za otključavanje prepoznavanjem lica, 3300 mAh bateriju, mogućnost brzog punjenja te 3,5 mm izlaz za slušalice, koji sve više kompanija izbacuje iz svojih modela. Opcije koje nedostaju, a ima ih većina konkurenčkih modела, jesu vodootpornost (nema službenog certifikata, premda iz OnePlusa kažu da se uređaj može koristiti po kiši te izdržati pad u lokvu vode), te bezično punjenje.

Samsung ne staje

Najveće kompanije polako se okreću idućoj godini i novim generacijama aktualnih modela. Možemo tako očekivati nasljednika jednog od najboljih ovogodišnjih pametnih telefona – Samsungova Galaxyja S8/S8+, a glasine i dosadašnje iskustvo govore da bi to moglo biti tijekom ožujka. Prema dosadašnjim ne-slужbenim informacijama, Galaxy S9 i S9+ bit će izrađeni od aluminijske staklene rubove zaslona te će biti dosta slični ovogodišnjim modelima. Još nije poznato hoće li dijagonale zaslona biti identične onima na osmicama (5,8 i 6,2 inča) ili će

biti malo veće. Kao i uvijek kad su u pitanju novi Samsungovi vrhunski modeli, i nova generacija Galaxyja S imat će najjači procesor – Qualcomm Snapdragon 845. Iako još nije predstavljen, sigurno je da će biti snažniji, energetski učinkovitiji te poboljšane sigurnosti i mogućnosti proce-siranja fotografija i videozapisa. Zasad nema informacija o količini RAM-a koju će novi uređaji imati – prošlogodišnji modeli imali su četiri gigabajta, a Note 8 imao je šest gigabajta, koliko bi mogao imati i S9. Razlučivost dviju stražnjih kamera trebala bi iznositi 16 MP, što bi bilo povećanje u od-

nosu na 12 MP kamere s uređaja S8 i S8+.

Prema nepotvrđenim informacijama, Samsung sljedeće godine priprema iznenađenje – Galaxy S9 Mini. Taj bi pametni telefon uz odličan hardver trebao imati zaslon dijagonale pet inča te pri-

vući korisnike kojima su modeli s 5,8-inčnim i većim ekranima preveliki. Operativni sustav na kojem će raditi novi Samsungovi modeli bit će Android Oreo, a do predstavljanja možemo očekivati brojne glasine o njihovim mogućnostima.

Stižu gamerske rukavice

Zahvaljujući VR headsetovima i senzorima pokreta, danas pokrete možemo u realnom vremenu prenijeti u igru i tako pratiti svoje gamerske avatare. No, zamislite da omiljene videoigre i uređaje pratite jednostavnim intuitivnim pokretima ruku. CaptoGlove, prvi bežični nosivi kontroler u obliku rukavice, za PC, mobilne i pametne uređaje, novi je gamerski projekt koji igračima omogućuje korištenje šake u igri u realnom vremenu. To znači da ćete svoje šake i prste u igri moći pomicati kao u stvarnom životu. S

parom CaptoGlove rukavica, igrači mogu koristiti obje ruke kako bi dobili najveću

fleksibilnost. Kad se CaptoGlove spoji s VR headsetom, dobije se stvaran osjećaj, važan za FPS pucnjavu i vožnje. Rukavice su kompatibilne sa svim postojećim VR headsetovima, uključujući Oculus Rift, HTC Vive, Samsung Gear VR, Google Cardboard, te sa svim iOS i Android pametnim telefonima i tabletima. Nažalost, cijena rukavica prilično je visoka i za par ćete morati izdvajati oko 500 dolara (otprilike 3200 kn), što je iznos za koji možete kupiti novu konzolu, pa čak i solidno računalo.

www.overthefront.com

Over the Front (Iznad fronte) časopis je koji objavljuje Liga povjesničara zrakoplovstva Prvog svjetskog rata. Liga je osnovana u Sjedinjenim Državama, a okuplja stručnjake koji se bave samim začecima ratnih zrakoplovstava koja su svoju afirmaciju doživjela u Prvom svjetskom ratu. Over the Front najistaknutiji je proizvod Lige, izlazi od 1985., a putem interneta možete nabaviti izdanja od 1990. pa nadalje. Međutim, daleko je od jeftinog: najstarija izdanja stoje 15 dolara (bez troškova shippinga), a novija 20. Godišnja članarina u Ligi za Europske iznosi 85 dolara. Izdanja, međutim, izgledaju izvanredno, a ponuđeni su tekstovi vrlo zanimljivi.

Onima koji ne namjeravaju izdvajati novac za časopis preporučujemo pregled web-stranice, posebno rubrike Sources, gdje mogu pročitati sažetije podatke o tadašnjim zrakoplovstvima, letjelicama i događajima. Tu su i društvene mreže, postovi na Facebooku i filmovi na YouTubeu (upozoravamo na snimke stručnih predavanja). I, naravno, tu je i rubrika External Links, koja će vas, ako vas www.overthefront.com ne zadovoljava, odvesti na daljnje surfanje po stranicama vezanim uz zrakoplovstvo u Velikom ratu.

D. VLAHOVIĆ

WEB-INFO

Časopis **HRVATSKI VOJNIK** s vama je od 1991.

Odsad i na društvenim mrežama.

Pratite naše
objave...

facebook.com/HrvatskiVojnikMagazin
twitter.com/HrvVojnik

Gledajte naše
filmove...

Čitajte nas
i pronadite
najveći izbor
fotografija iz
OSRH...

www.hrvatski-vojnik.hr

Sve što vas zanima pitajte nas...
hvojnik@msh.hr

